

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a **Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported** (CC BY-NC 3.0) license.

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

1372

016

7-13

2010

2001

2

ՀԲԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ
ԿԵՍԱՐԻՈՅ Ս. ԿԱՐԱՊԵՏԻ ՎԱՆՈՒՑ ԺԱՌԱՆԳԱԻՐԱՅ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ՅՈՒՑԱԿ ՀԱՅԵՐԷՆ ՁԵՌԱԳՐԱՅ
Ի ԹՈՒՐԿԻԱ 28

ՀԱՏՈՐ Ա.
Կեսարիոյ վիճակ

ՅՈՒՑԱԿ ՀԱՅԵՐԷՆ ՁԵՌԱԳՐԱՅ ՍՈՒՐԲ ՍԱՐԳՍԻ ՎԱՆՈՒՑ Ի ԿԵՍԱՐԻԱ

ԿԱԶՄԵՑ
ՏՐԴԱՏ ՎՐԴ. ՊԱՆԵԱՆ
ԱՌԱՋՆՈՐԴ ՀԱՅՈՑ ԿԵՍԱՐԻՈՅ

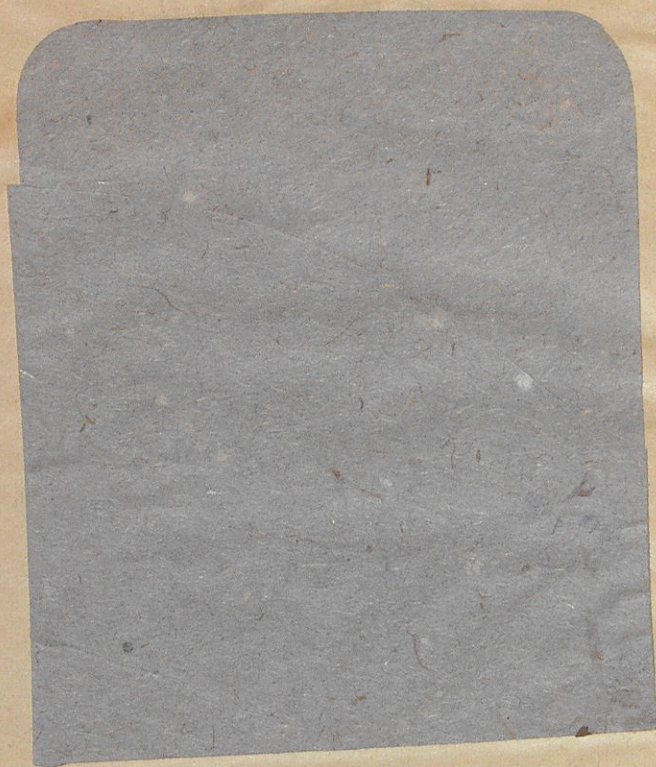

معارف و نظارت جليله سرك رخصتيله طبع اولمشدر

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ
ՏՊԱԳՐ. ԵՒ ՎԻՄԱԳՐ. Գ. ՊԱՂՏԱՏԼԵԱՆ
14, Սուրբան Համար՝ 14.

1892

016
7-13

ՅՈՒՅԱԿ
ԼՎՅԵՐԵ ԶԵՆԱԳՐԱՅ
Ի ԹՈՒՐԿԻԱ

CATALOGUE
DES
MANUSCRITS ARMÉNIENS
EN
TURQUIE

016
7-13 ✓

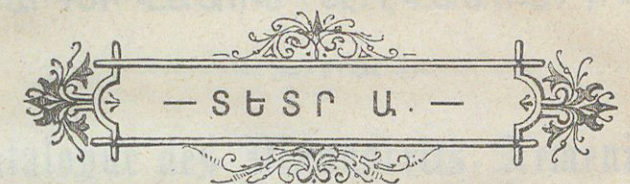
ՀԻՄՆԱԲԱԿՈՒԹԵՐՆ
ԿԵՍԱՐԻՈՅ Ս. ԿԱՐԱՊԵՏԻ ՎԱՆՈՒՑ ԺԱՌԱՆԳԱԴՈՐԱՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ՑՈՒՑԱԿ ՀԱՅԵՐԷՆ ՁԵՌԱԳՐԱՑ

Ի ԹՈՒՐԿԻԱ

ՀԱՏՈՐ Ա.

Կեսարիոյ վիճակ

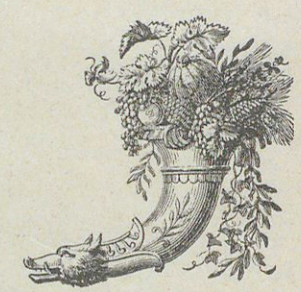

ՑՈՒՑԱԿ ՀԱՅԵՐԷՆ ՁԵՌԱԳՐԱՑ ՍՈՒՐԲ ՍԱՐԳՍԻ ՎԱՆՈՒՑ Ի ԿԵՍԱՐԻԱ

ԿԱԶՄԵՑ

ՏՐԻԱՏ ՎՐԴ. ՊԱՆԵԱՆ

ԱՌԱՋԵՆՈՐԴ ՀԱՅՈՑ ԿԵՍԱՐԻՈՅ

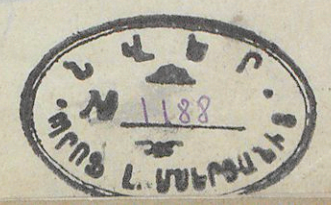
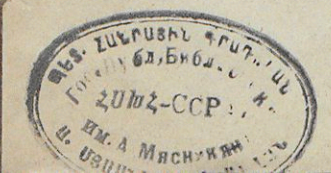
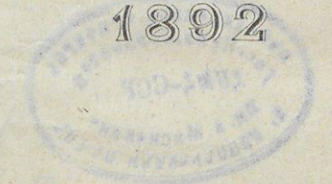

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

ՏՊԱԳՐ. ԵՒ ՎԻՍՏԱԳՐ. Գ. ՊԱՂՏԱՏԼԵԱՆ

14, Սուլթան Համամ հասկուի 14.

1892

ՏՊԱՐԱՆ, ՎԻՍՏԱԳՐԱՏՈՒՆ, ԿԱԶՄԱՏՈՒՆ ԵՒ ԳՐԱՏՈՒՆ

Գ. ՊԱՂՏԱՏԼԵԱՆ

14 Սուլթան Համամ հասկուի, Գ. Պոլիս 14.

TYPOGRAPHIE, LITHOGRAPHIE, LIBRAIRIE & RELIURE

K. BAGDADLIAN

14 Rue Soultan Hamam, Constantinople 14

معارف نقارت جليله سنك رخصتيله طبع اولشدر

Յուզակ Հայերէն Զեռագրաց

ՍՈՒՐԲ ՍԱՐԳՍԻ ՎԱՆՈՒՑ (ՏԵՐԷՎԱՆՈՒՑ) Ի ԿԵՍԱՐԻԱ

Catalogue des Manuscrits Arméniens

DU

MONASTÈRE ARMÉNIEN ST. SARKIS

A

CÉSARÉE

(903)
42

19976-59

ՏՐԴԱՏ ԿԱՐԴԱՊԵՏ ՊԱԼԵԱՆ

Տուրաճու գիւղն եւ վանքն է 'ի Կե-
սարիա, ութ ժամ հեռաւորութեամբ,
մօտ Տաւրոս լեռանց եւ Ջաւանթու
(= ՇԱՄՆԵՂԻՍԻ) գետի: Բնակէս դա-
րերով առաջ նոյնպէս չէն է այժմ
վանքն, ունի միաբանութիւն, մի վա-
նասայր եւ երեք վարդապետք: Տու-
ւարճու, երբեմն նաեւ Տոււարճա,
այժմ ընդհանրապէս կը հնչուի Թոււար-

զա, սա՛ եւ գրեթէ քառասուն եւ հնգի-
շաւի այլ գիւղօրայք, կը կազմեն Կեսու-
քերէի գաւառակն, այսինքն է՝ Կի-
ՋԻՍՏՐԷ: Սրբոյն Յովհաննու Կարա-
պետի եւ Սրբոյն Գրիգորի Նիւսացոյ
Վանուց վրայ ծանօթութիւնք այլ առ-
թիւ պիտի գրուին, երբ հրատարակու-
թեան տանք Ս. Կարապետի Վանուց
Մատենադարանի Զեռագրաց ցուցակն:

2.

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

ՋԻԹ=1480

ԿԱՁՄ հին արեւելեան, տախտակեայ կաշէպատ:
Նիւթ թուղթ փամպակեայ ողորկեայ: ԹՈՒՂԹ 287
կամ 574 էջք: ՄեծՈՒԹԻԻՆ 26×18 հարկերով: ԹՈՒՂԹ 287
ԳԻՐ մարութ բոյրագիր: ԳՐՈՒԹԻԻՆ երկսիւնակ 18×
11,5 հրգմ. սիւնակաց միջեւ եղած դասարկ միջոցն է
1,25 հրգմ: ՏՈՂԹ 22—23: ՊԱՏԱՐԿ ԹՂ. 287ք: ՀԱՆԳԱ-
ՄԱՆԹ մարութ պահուած է: ԽՈՐԱՆԹ Թուղթ 4, ԹՂ.
1ա, 83ա, 136ա, 218ա, ԶԱՊԱՆԻՐԹ եւ ԹՈՂԱՆԻՐԹ
են ամէն զիւնց սկզբնագրերն: ԳԼԹԱԳԻՐԹ կամրաւ:
ԼՈՒՍԱՆՅԱՁԱՐԴԹ Թուղթ 204: ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՆԹ,
ԹՂԹ. 84ք, 134ա, 217ա, 285ա, 286ք, 287ա: ԺՈՒ-
ՄԱՆԿԱՐ ԳՐԱԹԵԱՆ ՋԻԹ (=1480): ԳԻԶ Սեփաննու
եպիսկոպոս: ՏԵՂԻ անծանօթ: ՏԷՐ գրիչն, 'ի յիշա-
սակ իւր սարկաւազին Գրիգորիսի: ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՆ,
Մասենիս վերջն մագաղաթեայ երկու թերթեր կան
երկամագիր գրուած, Աւեստանի հասածք:

Խոռանք, զարդագիրք, թուանագիրք, լու-
սանցագարդք ճաշակաւոր լաւ գործեր են
եւ արուեստի շինուած:

Մասեան է ԱԻՏՏԱՐԿԱՆ:

1. ԹՂ. 1ա—84ա, Մատենոսի Աւե-
տարան, — «Գիրք Ծն.» Չարդագիր:
2. ԹՂ. 84ա—84ք, Նախադրութիւն
Մարկոսի Աւետարանին:
3. ԹՂ. 85ա—133ա, Մարկոսի Աւե-
տարան, — «Սկիզբն Աւ.» Չարդագիր:
4. ԹՂ. 133ք—134ա, Նախադրութիւն
Ղուկասու Աւետարանին:
5. ԹՂ. 134ք—135ք, — Սկիզբն զիւնց
որ քստ Ղուկա:
6. ԹՂ. 136ա—217ա, Ղուկասու Ա-
ւետարան, — «Բանգի» Չարդագիր:

7. ԹՂ. 217ք, Նախադրութիւն Յով-
հաննու Աւետարանին:

8. ԹՂ. 218ա—279ք, Յովհաննու Ա-
ւետարան, — «Ի սկզբնէ» Չարդագիր:

9. ԹՂ. 280ա—285ա, Հանգիստ երա-
նելոյն Յովհաննու Աւետարանի:

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՆԹ

1. ԹՂ. 84ք, (Ի վերջն Մասթոսի Աւե-
տարանին այլ գրիչ). — «Զվերջին ստա-
ցաւ Սր Աւետարանիս զիւնց զՋաւաթե
եւ զեղբայրն իւր զՄաթաթե, եւ զհայրն իւր-
եանց զՆիկիոյայրն, եւ զմայրն Մուղալն եւ
այլ ամենայն ազգականաց իւրեանց, ստացան
եւ եղին յիշատակ ի Կեսարիա ի վանքն որ
կոչի Սր Սարգիս, ի բերանով Ած ողորմի ա-
սացէք ստացաւդաց եւ աշխատողաց սորա,
ամէն, Հայր մեր որ . . . Գրեցաւ ի թուին
ՌՀԲ (=1623):»

2. ԹՂ. 134ա, (Ի վերջն Մարկոսի Աւե-
տարանին այլ գրիչ). — «Զվերջին կազմող
Սր Աւետարանիս ըզմեղաւք զառածեալ գերիս
զԱլեքսանդու Մարկաւազրն յիշեցէք ի Քս եւ
Ած ողորմի ստացէք ի եւ առաւ սրտիւ ինձ
եւ իմ աշակերտացս Սարգիս Դպրի եւ Աս-
տուածատրի որ բազում աշխատելով ըզթուխիս
կոկեցին ամէն, ՌԾԱ (=1602) ըն կազմ(ե)-
ցաւ:»

3. ԹՂ. 217ա, (Ի վերջն Ղուկասու Աւե-
տարանին այլ գրիչ). — «Զվերջին ստացաւ
Ածազարդ բուրաստանիս ըզՊաղչի թոռոյն
զՏասուրի որգին զիւնց Սարգիսն որ իւր
հալայ արդեանցն գնեց եւ եղեր յիշատակ ի
դուռն Սր Ածաճին ի Մարգրեան գիւղաքա-
ղաքն, ով որ ընթեռնու կարդալով կամ աւ-

բնակելով, յիշեցէք ի Քս զիւնց Սարգի-
սըն եւ ըզնորա բողբոջ ծաղկեալ որդոցն յե-
սայի Մարկաւազին եւ Յովանեսին, եւ կո-
ղակցին իւր Նազդուին եւ գասերացն Եսդու-
րին եւ Զուրուքիւն եւ Մաթաթին եւ առ
Ած փոխեալ դստերին իւր Շահգասային եւ
առ Ած փոխեալ եղբարցն Փանոսն ըզՂալան
զՆուրպակին եւ քրոջն Մարիաւրն եւ զՄա-
լաթն եւ առ Ած փոխեալ Սառան զհայրն Տա-
սուրն եւ զմայրն Շահպուրն եւ զամենայն
արեան մերձաւորս յիշեցէք ի Քս, ով որ յի-
շէ եւ Ած ողորմի առ Ած զիւր մեղքըն չի-
շէ, ամէն:»

4. ԹՂ. 285ա—286ք, (Գիւնաւոր յիշա-
սախարան). «Փառք . . . Սմէն այս Ածաւանդ
Սր Աւետարանիս ցանկացա եւ նուստ ծա-
ռայս Այ փցուն եւ անարհեստ գրիչս Սե-
փաննու Եպս: Իսկ յաւթարութիւն սրտիս եւ
կարողութիւն եւ մարգարեութիւնս Այ որ
յամենայնի կարող է, եւ անյուսից յոյս է եւ
անաւգնականից աւգնական որ ոչ անտես առ-
նէ զլուսացեալս յինքն, ի հորնս նորա ապա-
ւինեալ սկսաւ եւ նա եւ կարողութիւն հասա-
նիլ յաւարտ սորա: Սրգ գրեցաւ Սր Աւետա-
րանս ի թուականիս Հայոց ՋԻԹ (=1480):
Վանն որս աղաչեմ զսր դասք Քահանայից առ
հասարակ զհանդիպողսք, որք վայելէք ի քաղց-
րաճաշակ եղեմարուխ վտակաց քառասուն
հոսանաց կենդանական Ածախաւս սր . . .
(բառեր սրբուած էք) ի ժամ սոսկալի պատա-
րազին, յորժամ խաղան ի վերուստ յողջոյն
ձեր իջանելով զաւրք հրեշտակաց եւ սքաւղ-
եալ ահիւ խառնեն ընդ ձեզ, յայնժամ նովին
Սր Աւետարանաւդ եւ միջնորդական կենարար
հրաչիւք Սր Պատարագին յիշեցէք զՏէր Սե-
փաննու Եպիսկոս, որ բազում աշխատու-
թեամբ գրեց զՍր Աւետարանս յիշատակ Գրի-
գորիս Աւագ Մարկաւազիս, յիշատակ եւ իւր

արեան մերձաւորացն, յիշատակ գրի ի Սր Ե-
րեք Մանսիւնքս: Ով զայս Աւետարանս ծախէ
կամ գրաւի դնէ զմասն խաչահանողացն առցէ
եւ զպատիճն յուղայի: Ով զայս յիշատակս
քերէ կամ կեղեւէ յուղայի եւ կայինի մաս-
նակից լինի:»

5. ԹՂ. 286ք, (Այլ գրիչ). — «Դարձ-
եալ յիշատակ է Գասրկանց Ճափարին ի դու-
ռն Սր Սարգսի Սր Աւետարանս եւ իւր որդ-
ւոյն մահաւոր Ղարաօջին եւ մօրն Ղասա-
ւին եթէ ոք ծախէ կամ գրաւ դնէ ըզգրեալ
պատիճքն ժառանգէ:»

6. ԹՂ. 287ա, (Այլ գրիչ). — «Զվերջին
ստացող Սր Աւետարանիս զիւնց Ճափարի
որդի զմահաւոր Ղարաօջն յիշեցէք ի Քս,
եւ Ած ողորմի ստացէք, որ եւս վերադին նու-
րողել զսա ի հալայ արդեան իւրոյ, յիշատակ
հողոյ իւրոյ, եւ ծնողաց իւրոյ, եւ որդոցն,
եւ այլ ամենայն ննջեցելոց իւրոյ, որ է յի-
շատակ ի դուռն Սր Սարգսոյ: Եւ արդ արդ
աղաչեմ զձեզ ով հանգիստողք սորա, որ ըն-
թեռնոյք եւ կամ տեսանէք յիշեցէք ի մաք-
րափայլ յաղօթն ձեր զվերջգրեալն, ընդ նմին
եւ զկազմող սորա զմեղօք զառածեալ կեսա-
րացի Գրիգոր Սարկաւազս, եւ դուք յիշեալ
յիշեք յապէնիաղ արարչէն մերմէ որ է օրն-
նեալ յաւիտեանս ամէն: Հայր մեր որ յեր-
կինս . . . Նորոգեցաւ ի թվին ՌՀԺԸ (=1669)
Նոյեմբեր ամսոյ ի Զ. ի քաղաքս Կեսա-
րիա ի յԱռաջնորդութեան Սր Ուխտիս Մար-
կոս Վարդապետի:»

Ս. Սարգսի Վանքն եւ գիւղն (Տէրե-
վան) է 'ի Կեսարիա, մէկ ժամու հե-
ռաւորութեամբ, ունի մի վանասայր, կը
կառավարուի ընդ հսկողութեամբ Կե-
սարիոյ Ս. Կարապետի Վանուց Վանա-
հօր: Եկեղեցին վիմարոր է միակուռ:

3.

Շ Ա Ր Ա Կ Ն Ո Ց

ՌՁԷ=1638

ԿԱՁՄ հին արեւելեան, տախտակեայ կաշէպատ:
Ներքին կողմերն հին կաւք փակցուած են: Նիւթ
ողորկեալ բարակ թուղթ: ԹՈՒՂԹ 301 կամ 602 էջք:
ՄեծՈՒԹԻԻՆ 21×15 հրգմ. ԳԻՐ բոյրագիր միջին մաք-
րութեամբ: ԳՐՈՒԹԻԻՆ միասիւնակ 13,5×9 հրգմ:
ՏՈՂԹ 23: ՀԱՆԳԱՄԱՆԹ մարութ պահուած է: ՊԱՏԱՐԿ
ԹՂ. 1, եւ 301ք: ԽՈՐԱՆԹ հանդերձ մեծ եղեղազա-
րեով Թուղթ 3. ԹՂ. 2ա, 113ա, 150ա: ՊԱՏԱՐԿ
Թուղթ 3. ԹՂ. 91ք, Յարուժին Ղազարու. ԹՂ. 112ք,

Յարուժին Գրիգորի Այ. մերոյ. ԹՂ. 149ք. Գալուս
Հոգւոյն Սրբոյ: ԿԻՍՏՈՒՐԱՆԹ Թուղթ 7. ԹՂ. 9ա,
47ա, 92ա, 191ք, 238ա, 255ք, 279ք: ԶԱՊԱՆԻՐԹ
եւ ԹՈՂԱՆԻՐԹ են կանոնաց սկզբնագրերն: ԳԼԹԱԳԻՐԹ
եւ ՎԵՐՆԱԳԻՐԹ են կամրաւ: ԼՈՒՍԱՆՅԱՁԱՐԴԹ եւ ԼՈՒ-
ՍԱՆՅԱՁԱՐԴԹ Թուղթ 142, զեղեցիկ գործք: ՅԻՇԱՏԱ-
ԿԱԳՐՈՒԹԻՆԹ ԹՂ. 99ա, 237ք, 255ք, 249ա, 299ք,
300ք, 301ա: ԺԱՄԱՆԿ ԳՐԱԹԵԱՆ ՌՁԷ (=1638): ԳԻԶ
Տէր Բարսեղ Քահանայ: ՏԷՐ գրիչն: ՏԵՂԻ ի գիւղն

Տուճարգաւ ի վանս Սր Սոսուածաճնայ: ՏԵՂԵՄԻ-
ԹԻԻՏԻ. Ա Մասենիս սկիզբն եւ վերջն երկերկու
մագաղանայ թղթեր կան երկամագիր գրուած,
Աւեսառանի հասածք: Բ) Թղ. 301բ, անկարժ մեծօր
զանազան գեղեր գրուած են անկարելու եւ մեծաւ
մասամբ եւս անընթեռնի:

Խորանք եւ կիսախորանք արուեստի շին-
ուած են գեղեցիկ գործք եւ ոսկեզօծեալ:
Եւսանցազարդք են կապագոյն: Ամբողջ
շարականք խաղերով են:

Մասեանս է ՇԱՐԱԿԱՆՑ:

1. Թղ. 2ա—8բ, Երգեցէք որդիք Սի-
ուիսի երգ նոր եւայլն:
2. Թղ. 9ա—46բ, Կանոնն Աստուա-
ծայալոնութեան ճրագայուցին:
3. Թղ. 47ա—91ա, Կանոնն Բուն բա-
րեկեղանին:
4. Թղ. 92ա—112ա, Կանոնն Յարու-
թեան Ղազարու:
5. Թղ. 113ա—149ա, Կանոնն Ս.
Ղառիկ:
6. Թղ. 150ա—191ա, Կանոնն Ս.
Հոգւոյ Դաւստեան:
7. Թղ. 191բ—237բ, Կանոնն Նաւա-
կատեաց Ս. Խաչին:
8. Թղ. 238ա—255բ, Կանոնն Հա-
մարէն ամենայն Մարտիրոսաց:
9. Թղ. 256ա—279ա, Կանոնն Հա-
մարէն ննջեցելոց:
10. Թղ. 279բ—298ա, Աւրհնութիւնք
Յարութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիս-
տոսի:
11. Թղ. 298ա—299բ, Շարական Խո-
տանարակաց, — «Սոյն վերջին Շարականի
տանց սկզբնագրերն կը կազմեն Յոնանի-
սի է երգ»:

ՅԵՐԵՄՅԱՆ ԶԵՆԱԳՐԱՅԻ ՔՈՒՐԲԻԱ

1. Թղ. 99ա. (Մասենիս գրչեկ). — «Զո-
գործելի գերիս զԲարսեղ Քի յիշեալ ի Տէր ա-
զաչեմ»:
2. Թղ. 237բ, (Մասենիս գրչեկ). — «Ով
եղբայրք որք հանդիպիք այսմ տառի տեսա-
նելոյ աւանդելոյ կամ աւրինակի, զմեզուցեալ
եւ զտարախոսեալ խաւարեալ աշուք եւ մո-
լորեալ մտաւքս որ առուվաղ ասելով տառա-
պեալ է անձն իմ, որ զանունս ունիմ Բար-
սեղ Քի. եւ զործովքս ոչ, ինչպէս եղբարք իմ
որ Ուլանու գլխուն զըթմանին միւս աւրն

բաւաւ եւ միւս զիչերն կորեաւ մնաց Յով-
նանն արտում աջալէս հարիւրապատիկ արը-
տում եմ, ՌՁԴ (=1635) աւրհնուցայ եւ
ՌՁԷ (=1638) յԱյ հրամանք եղաւ իրիցիկնս
առ Ած փոխեցաւ անձարակ մնացի, զՇարու-
նակիս սկիզբն արարի, Ած ողորմի ասացէք,
ձեզ եւ մեզ ողորմածն Ած է:»

3. Թղ. 255բ. (Մասենիս գրչեկ հետեւեալ
ոստեւաւորն). —

«Եկայք նոր զարմանք տեսէք որ եղաք
մեք անմխիթար,
եւ լաւ թէ չէաք տեսեր զայս տեսիլս ՚ի
լաց զմեզ արար,
Միթէ յարութեան յաւուրն, զձգէ ի հուր
եւ ի խաւար,
եւ փառք արարչին ասեմ որ ինքն է Ած
կենդանի,
ինչ մարդ որ աշտճ լինի, նայ փութով
ինքն կուկորի,
Ռ. ամանաթ ասեմ մի աններ այ իմ սի-
րելի:

4. Թղ. 249ա, (Մասենիս գրչեկ). — Տէր
Ած քո մեծ ողորմութեամբ զարձոյ զմարեալս
Բարսեղ գրչակս ի չարէ եւ յաղխալից մեղաց
մաքրեա եւ յաջողեալ զգործն ծառա:»

5. Թղ. 299բ, (Կիսաւոր յիշատակա-
րակ). — «Յիշատակս է ով եղբարք, Փառք
Ամենասուրբ Երրորդութիւն Հաւր եւ Որդւոյ
եւ Հոգւոյն Սրբոյ այժմ եւ միշտ եւ յաւիտե-
անս, որ ետ կարողութիւն տկար եւ տար-
տամ եղէգնաղծի Բարսեղ Քանակայի հասա-
նել վերջին զըծ այսմ անուշանոտ եւ քաղցր
եղանակ Շարունակիս: Նման անյուելի ձայնիւ
աւրհնութիւն, եւ անձաւ եւ անհանդիստ փա-
ռարանութիւն յամենայն արարածոցս եւ յիմ
մէ անարժանութիւնէս, այժմ եւ միշտ: Ան-
տանաւ անկեալ աւարտեցաւ եղանակաւոր
Տառս, որ կոչի Շարակնոց, յԱծապան կղզիս ի
գաւառն Կեսարու Կապադովկացւոց, ի գաւառն
Տուճարգաւ, ընդ հովանեաւ ի դուռն Սր Ածած-
նայ եւ Պետրոս եւ Պաւղոս Եկեղեցւոցս, եւ
այլ ամենայն բազմահաւաք սրբոցս որ աստ
կան, ի պարծանս հաւատացելոց ի թվին ՌՁԷ
(=1638), ի Հայրապետութեան Սրբոյ Տեառն
Սիմէոն Կաթողիկոսի ամենայն հայոց, եւ ի
հայրապետութեան այսմ նահանգի Կեսարու
Դաւիթ Եպսի, եւ ի յԱռաջնորդութեան այսմ
գաւառի Առաքել Եպսի մերոյ: Չեամբ բազ-
մամեղ եւ անարհեստ զծողի Բարսեղ Քի, եւ
զործովս ոչ, եւ զհայրն իմ Աւագ Քննյն ընդ
հովանեաւ գերապայծառ եւ երկնամասն Սր
Եկեղեցւոյս, եւ զմայրն իմ Մայրամն Ած իւ-
րոյ արքայութեանն արժանի անէն որ շատ
երկախք ունին ի վերայ մերոց եւ զեղբարքսս

իմ ըզճառուի եւ զորդին Առաւել, եւ զքերքս
իմ եւ զեղբայրս իմ զԾերուի որ փոխեր է առ
Քս եւ զերիցիկնս իմ որ յայժմ առ Ած փո-
խեցաւ, եւ մնացի գերի եւ արտաւալի, յոյս
զԱծ ունիմ, զորդիքս իմ զՊետրոս, զՄիսայի
եւ զԳաբրիէլ եւ զգուսար իմ զԵղիսայն եւ
զՊարիէկ, ում որ հանդիպի սայ խանդաղին
նորայ բողբողջ մեղսամած մատմամբ իւրով
զճաղիցի զայ մեծօ (=մեծաւ) աշխատու-
թեամբ, յիշատակ յանձինս իւրոյ զոր Տր Ած
վալելի տացէ մինչ ի խոր ծերութեանն: Արդ
ազաչեմ զամենեսեանդ եւ անդ որք հանդի-
պիք սմա տեսութեամբ կամ յուսանելով լի
բերանով եւ ուղիղ մտաւք, Ած ողորմի ասա-
ցէք, ձեր եւ մեր ննջեցելոցս ծաւաղաց նորին
ամէն: Արդ ով ոք ուղիղ մտաւք եւ լի բե-
րանով Ած ողորմի ասացէք յիշեցելոցս ի սմա,
ստացաւդին եւ ծաւաղաց նոցին, զծողին եւ
իւր ծաւաղացն Բարսեղ Քիին որ զրեցի եւ
ծաղիկեցի եւ կազմեցի, եւ ինքն Քս որ Տրն
է փառաց եւ առուղ ողորմութեան տացէ
զիւր առատ ողորմութիւն եւ երկնից արքա-
յութիւն ամենեցուն առ հասարակ ամէն:
հայր մեր որ:»

6. Թղ. 300բ, (Այլ գրիչ). — «Ով ման-
կունք Եկեղեցւոյ յիշեցէք զստացող սորա
զմահապի Իրարանս եւ զկողակից իւր Շաւ-
խարուն եւ զհայր մահապի Թաւուր եւ ըզ-
մայրն զՎարդէն, եւ զորդիք Թաւուր եւ
զՄիսայի որ առ Քս փոխեր են եւ զգտեմն
Սիրայն որ է հանգուցեալ, Նարկոզ եւ Ռա-

կին, եւ զեղբարքս զՏաւրիկն եւ զՄիսայի:
Դարձեալ յիշեցէք զԻրարանս մղաեսին եւ
զհանգուցեալ զուսարն զՆազորն որ առին
զՇարակնոցիս կէսն հայր եւ կէս աղջիկն յի-
շատակ իւրեանց հոգւոյն եւ ծնաւոյաց, եւ
յամենայն արեան մերձաւորաց կենդանեաց եւ
ննջեցելոց հոգւոյն յիշատակ եւ ետին ի դուռն
Եկեղեցւոյն ի ձեռն . . . (անունն սրբուած էր)
ով որ լի բերանով ողորմի ասէ Ած ողորմի ի
միւսանդամ զալուստն ձեզ եւ մեզ ամէն,
Հայր մեր . . . : Ի թվին ՌՂԸ (= 1649), Սր
Նաչին տաւնին, Սր Նաչն բարեխաւս եւ
աւգնական յամենայն հաւատացելոց, ամէն:»

7. Թղ. 301ա, (Այլ գրիչ ճօճագիր). —
Դարձեալ յիշատակ է, Կիրակոսին, Բապի-
րին, Եղիսային, զհայրն Ղուրջուշա եւ զմայրն
Հայրոց եւ զիւր կողակիցն Նազոր, եւ զոր-
դիքն Ղուրջուշա, եւ զստերքն Թագունի,
եւ Բապեղիկն իւր կողակից Ախկոշ, Ոսկի-
հաս, եւ զորդիքն Յովանէս, Սարգիս, եւ
զստերքն Չիւար, Կուրուսէկն, Պայրաւշա,
եւ Եղիսայի իւր կողակիցն Կուրիկ եւ զորդիքն
Թօռն, Նարուզ, այլ Թօռն, եւ զստերքն
Հայրոց, Վարդիհաս, Չիլգի այլ Վարդիհաս,
զննջեցելոցս ծաւաղաց նորին ամէն: Արդ ով
ոք ուղիղ մտաւք եւ լի բերանով Ած ողորմի
ասացէք յիշեցելոցս ի սմա, ստացաւդին, զորոց
եւ ծնողաց նոցին. զծողին եւ իւր ծաւաղացն,
լի բերանով ողորմի ասէ, Ած ողորմի ի միւս-
անդամ զալուստն ձեզ եւ մեզ ամէն: Հայր
մեր որ . . . :»

ՄԱՇՏՈՑ ԶԵՆԱԳՐԱՅԻ ՔՈՒՐԲԻԱ

ՔՈՒՐԲԻԱՆ ԿԱՆՈՆԱՆ

ԿԱՆՈՆ նոր արեւելեան, Թղթեալ կաշէպաւ: Նիիթ
Թուրք հաս, փայլուն: ՀԱՆԳՈՐԴԱՆԻ մարութ պահ-
ուած է: Թուրք 84 կամ 168 էջք: Մեծութիւն
21,5×16 հարիւրորդամէթ: Գիր նօսագիր, միջին
մարութեամբ: Գրութիւն երկսիւնակ, 14×10
հրդե: Սիւնակաց միջեւ եղած բացութիւնն է 1 հրդե:
ՏՈՂԲ 23: ԴԱՍԱՐԻ Թղ. 84բ: ՎԵՐԵՍԳԻԹԲ, ԽՐԱՏԲ
ԴԻՍԻԹԻԹ կաւաւաւ են ՅԵՆԱՍԱԿԱՆԻՔԻՆ Թղ. 83ա:
ԳԻԻԶ Սարգիս զպիր: ԴԱՄԱՆԱԿ. ՏԵՂԻ, ՏԵՐ անծա-
նօծ: ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՆ, Մասենիս կազմին ներքին կող-
մեն մէյմէկ հաս հաս մագոյն Թերթեր կան:

Մասեանս է ՄԱՇՏՈՑ ԶԵՆԱԳՐԱՅԻ ՔՈՒՐԲԻԱ

1. Թղ. 2ա, Վերնագիրն է — Սահ-

մանագրութիւն զաստիարակութեան նո-
րածնեալ մանկանց որք հրաւիրելոց ի-
ցեն յաստիճան Քահանայութեան, խրատք
հարկաւորք եւ պիտանիք, զոր արար-
եալ է ի Տէր Առաքել Սիւնեաց նահանգին
Եպսէ:

2. Թղ. 4բ—7ա, Իսկ յետ է ամին ա-
ծեն զնա ծնողքն նորա ընծայիւք ի դուռն
Ս. Եկեղեցւոյ:

3. Թղ. 7ա—9ա, Իսկ իորժամ հասցէ
ի չափ հասակի . . . եւ լիցի երեսնամեայ:

4. Թղ. 9ա—12ա, Խրատ Քահանայա-

կան կարգաց զոր ասէ Եպս ի ժամ ձեռնադրութեան:

5. Թղ. 12բ—20բ, Սկիզբն ձեռնադրութեան:

6. Թղ. 20բ—35բ, Սկիզբն աստիճանաց կղերիկոսաց: Ա. ղոնապանութի:

7. Թղ. 36ա—50բ, Կանոն ձեռնադրութեան Քահանայից, Բ. Ընթերցողութիւն, Գ. Երգմանեցուցութիւն, Դ. Զանգ-

կալութիւն, Ե. Կիսասարկաւագութիւն, Զ. Սարկաւագութիւն:

8. Թղ. 51ա—53բ, Կարգ կուսանաց եւ վեղարի:

9. Թղ. 51բ—83բ, Յաղագս զաւագանի իշխանութեան:

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Թղ. 83ա, (Մատենիս գրչեմ) — «Ձեռամբ Սարգիս Դպրի:

5.

ԵՕԹՆԱԶԱՅՆ ՓՈՂ ՅԻՍՈՒՍԵԱՆ

1834

ԿԱՅՄ նոր արեւելեան, թղթեայ կաշեպատ: Նիւթ նոր թուղթ: Մեծնութիւն 20,5×15,5 հարիւրորդամէթ: Թուղթ 134 կամ 268 էջք: Գիր նոսրագիր, միջին մարութեամբ: Գրութիւն միասինակ, 18×11 հրդմ: ՏՈՂՔ 30: ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ մարութ պահուած է: ԴԱՏԱՐԿ էջ ա, ե, գ, եւ էջ 240, 248, 263, 268: ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, Մատենիս ձեռնագրի եւ սկիզբն յառաջարան: ԺԱՄԱՆԱԿ գրութեան, 1834: Գրիչ Կարապետ Վարդապետ Թիւրապետ: Տեղի կեսառիւս ի վանս Սրբոյն Կարապետի: Տէր գրիչն:

Մատենա է ԵՕԹՆԱԶԱՅՆ ՓՈՂ, ՅԻՍՈՒՍԵԱՆ

1. էջ. գ. Յառաջարան հեղինակէն:
2. էջ. 1—10, Կանխասացութիւն:
3. էջ. 11—45, Բնաբան, «Հայր թող զոցա զի ոչ գիտեն զինչ գործեն», Գլ. Ա:
4. էջ. 45—83, Բնաբան, «Այսօր ընդ իս իցես ի դրախտին», Գլ. Բ:
5. էջ. 83—123, Բնաբան, «Կին դու՛ ահա որդին քո, ահա մայր քո», Գլ. Գ:
6. էջ. 123—154, Բնաբան, «Էլի էլի լամա սարագմանի», Գլ. Դ:
7. էջ. 155—178, Բնաբան, «Մառաւի եմ», Գլ. Ե:
8. էջ. 179—203, Բնաբան, «Ամենայն ինչ կատարեալ է», Գլ. Զ:
9. էջ. 203—222, Բնաբան, «Հայր ի ձեռս քո աւանդեմ զհոգի իմ», Գլ. Է:
10. էջ. 223—239, Նմանաբերութիւնք եօթանց բանիցն Քսի ըստ Գլխոց բովանդակելոց:

11. էջ. 241—247, Ոտանաւոր բանք ճառիս, (հեղինակէն):

12. էջ. 249—250, Յանկ Գլխոց եւ մասանց մատենիս:

13. էջ. 251—262, Յանկ նշանաւոր բանից մատենիս (այբուբենական կարգաւ):

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ճախս մատենիս — «Եօթնաձայն փող Յիսուսեան» — Յօրինեալ ի նուազ թաղացի Թուրապետ Կարապետ Սարկաւագի, ի հրաշափառագոյն վանս Սրբ Կարապետին Քսի մեծին Կապաղովկեան Կեսարու, ի վերատեսչութեան Տն, Տն, Յակոբայ մեծի Բարունապետիս: Նարդինիս զգուշութեամբ յօրինեալ հանգերձ ուսման սիրով արագահաս սրբոյն Սարգսի յուխան ի վանք զիւղն Կեսարեան, ի Թաւաղի Կրպ Բարունայ վանահայրութեանն, ի կրպ տրուպ սարկաւագէ, յամի մարդեղութեան փրկչին 1834 եւ ի նոյնմ. 5:

—Հեղինակն յառաջարանին վերջը կ'ըսէ: —Ահաւասիկ այսպիսեաց աստի խրախոյս զգեցեալ անձն իմ, եւ զբանն այն սրբոյն վրային վանականի, զի «ոչ է ժամանակ երկարաձգութեան առ ի զպարտան հատուցանել» յուշ ածեալ, ի վերայ առաջնոյ դուզնաքեայ եւ դպրական նախախայրիս, որ վանս պատահարի բարեաց Յովսեփայ — «Պատկեր տեսութեան», — զայս երկրորդականն — «Եօթնաձայն փող Յիսուսեան» — անուն ի ձեռնա գրչեմ (այսպիսիս սարկաւագութեան մերում զգտուղ) լծակից սմին արար, զն ուրեմն ոչ ի կարգի հասարակական ընթերցուածոց զսա սպասել, եւ զմեր յետին նուազութիւն եթէ հարք, ի չնորհս օրհնութեան, եթէ եղբարք, ի սէր ընկերութեան միշտ ունել, պարծանք եւ յարգ մեզ այսօրիկ են:

6.

ՍԱՂՄՈՍ

ՌՃԺԹ=1670

Թուղթ 242 կամ 484 էջք: Մեծնութիւն 10×7,5 հարիւրորդամէթ: Նիւթ թուղթ: ԿԱՅՄ հին արեւելեան, ճախսակեայ կաշեպատ, կողերու ներքին կողմերն հին կտաւ փակցուած են: Գիր նոսրագիր, կոշ եւ զգեղ: Գրութիւն միասինակ 7×4,5 հրմ: ՏՈՂՔ 16: ԴԱՏԱՐԿ թղ. 1ա: ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ թղ. 1ա մարութ պահուած է մինչ ցայժմ. բայց կազմն քայքայելու վրայ է: ԽՈՐԱՆ միակ, թղ. 2ա: ԿԻՍՈՒՍԵԱՆ թղ. 7: ԼՈՒՍԱՆՅԱՂԱԳՐԻ ամէն գլխոց լուսանցք: ՎԵՐՆԱԳՐԻ կարմուռ են: ԳԼԽՈՒԹԻՒՆ կարմիր եւ կապոյս: ԶԱՐԿԱԳՐԻ եւ ԹՈՂԱԳՐԻ են ամէն գլխոց սկզբնագիրներն: ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ թղ. 240ա: Գրիչ Գրիգոր Կողոնացի: ԺԱՄԱՆԱԿ գրութեան ՌՃԺԹ (=1670): Տէր գրիչն: Տեղի ի Նիկիսէ: Տեղեկութիւն սկիզբն զաւագութեան թի կայ որոյ վրայ անվարժ գրիչ մի փորձեր ըրած է:

Մատենա է ՍԱՂՄՈՍ

1. Թղ. 2ա—25բ, Երանեալ է այր:
2. Թղ. 26ա—55ա, Երկինք պատմեն:
3. Թղ. 55բ—87բ. Մի նախանձիր:
4. Թղ. 88ա—113բ, Ողորմեա ինձ Ած:
5. Թղ. 114ա—144ա, Իբրեւ զի բարի է:
6. Թղ. 144բ—170ա, Տէր ապաւեն:
7. Թղ. 170բ—198բ, Խոստովան եղերուք:
8. Թղ. 199ա—233բ, Ի նեղութեան:
9. Թղ. 234ա—238բ, Աղօթք Տէր Ամենակալի, և Հաւատով խոստովանիմ:

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Թղ. 240ա, (239 պատուած է) . . . «Սաղ-
«մոսարան լաւ եւ ընտիր աւրինակէ ումեմն
«անարժանի Գրիգոր Կողոնացոյ», թղ. 1
«ՌՃԺԹ (=1670) ամին փետրվարի ԺՅ աւրին
«Դ՛ի, ի քաղաքն Նիկիայու ի գուռն Սուրբ
«Ածաճին եւ Սր Թորոսին եւ Ս. Կարապետ
«պետին եւայլ միահամուռ Սրբն որ աստ կան
«հաւաքեալ, ի Կաթողիկոսութեան Հայոց Տէր
«Յակոբ Կաթողիկոսին: Արդ աղաչեմ զձեզ
«հայրք եւ եղբայրք իմ պատուական որք հան-
«գիւղիք յայսմ տեղիս յիշեալիք ի մաքրափայլ
«յաղաւթս ձեր զուսուցիչն իմ եւ զճնաւորն
«իմ զՄարութ Բանաստեղծ զմայրն իմ զՄա-
«նանան եւ զկենակիցն իմ զՃաշիկն եւ զայլ
«ամենայն արիւնարու մերձօրքն իմ որ փո-
«խեալ են առ Քս որոյ յոյսն ամենեցուն, եւ
«ինձ անարժան Գրիգոր գրչակս հոգս եւ մո-
«խիրս եւ ձեր ոտից կոխան անմեղադիր լե-
«րուք խոշորութեան եւ սղիսալանաց գրիս զի
«կար մեր էր, ի ձերութեան ժամանակիս գրե-
«ցի, զարիւղ էի եւ աւտար, զաղքատս ի բա-
«րեաց եւ զփարթման ի չարեաց, ո՛հ, ո՛հ,
«ո՛հ, վայ ինձ անարժանիս. ո՛վ սիրելի եղ-
«բարք իմ կու հայցեմ ի ձեզանէ որ հայր մե-
«ղայիս մի աւժանդակէք զիս զեղկելիս, եւ
«այն որ առատն է ի տուրս բարեաց զձեզ եւ
«մեզ ողորմեցի միւսանգամ գալստեանն ա-
«մէն:»

Թղ. 241բ—242բ. Մի քանի յիշատա-
կարանք կան մկրտութեան եւ ծնուն-
դեան թուականներու՝ գրչի զաւակաց
մասին, եւայլն:

7.

ՏՐԱՄԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՌՄԸ=1759 ԷՑ առաջ

ԹՈՒՂԹԻ 83 կամ 166 էջը, երեսի թուականները դրուած են էջերու վրայ գրով: Մեծութիւն 22×16 հարիւրորդամէթր: ԿԱԶՄ երեսի կողերն ինկած են, եւ միայն թղթերն կազմուած մնացած: Գիր նոսրագիր միջին մաքրութեամբ: ԳՐՈՒԹԻՒՆ երկսիւնակ 16×10,5 հրդ: ՏՈՂԲ 26: ԴԱՏԱԿ են սկիզբէն 2 թուովը: ՀԱՆԳԱՄԱՆԲ շատ մաքուր պահուած է: Եւ ՆԻԹԹ թուովը հաստ անողորկ: ԹՈՂԱԳԻՐԲ են երեքմի գլխոյ սկզբնաստերն: ՎԵՐՆԱԳԻՐԲ են ԳԼՈՒԳԻՐԲ կամբաւ են: ԵԶԵՐԱԶԱՐԴ մը միակ մասերն սկիզբի ցակասի լուսանցը: ՅԻՇԱՏԱԿԳՐՈՒԹԻՒՆԲ էջ 155, երկու կտոր: ԺԱՄԱՆԱԿ գրութեան ՌՄԸ (=1759) էն յաւաք: ՏԷՐ վերջին սացող Սարգիս Վարդապետ Բալուցի: ԳԻՉ են ՏԵՂԻ անձանթ:

Մասեան է ՏՐԱՄԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ որ կը պարունակէ:

Ա. էջ. 1—154, Սիմէօնի Զուղայեցոյ յոգնիմաստ Վրպի արարեալ հաւարունն տրամաբանութեան:

Եւ Բ. Հետեւեալն,

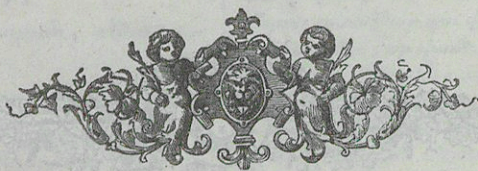
էջ. 156—166, Տաղբ ասացեալ ի ՏԵՐ Սարգիս Վրպի Բալուցոյ, աշակերտէ ՏՆ Միքայէլ Կաթողիկոսի Կիլիկեցոյ: (Սոյն տաղբ՝ թուով 17, ինքնագիր են հեղինակին, ընդօրինակութիւնքն տես վարը):

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆԲ

1. էջ. 155, (Մասեան գրչեմ). — «Եւ արդ աւարտ եղեւ Տրամաբանութեան, զի եւրեք գլուխքն՝ այսինքն, Պարզաբանութիւնն

Շարամանութիւնն, եւ Շարաբանութիւնն յանդէպին: Եւ զիտեղի է, զի նախագաղափար Տրամաբանութեան է՝ յԱրիստոտէլէ, բայց՝ ամանցի յայլ եւ այլ լեզուս՝ այլ եւ այլ շարադրութեամբ, աւելորդութեամբ եւ պակասութեամբ, վասն զիւրբնկալութեան: Զի շարադրութիւն իմն անցեալ ի լեզուէ իմեքէ յայլ իմն լեզու, տարաձայնութիւնն ինչ ըստ շարադրութեանն երեւի: Իսկ ըստ նոյն լեզուի շարադրեալքն թէպէտ եւ դժուարք իցեն, աւելանելք՝ ոչ երեւին, վասն որոյ եւ մեք ըստ կարի մերում շարադրեցաք զսա ըստ լեզուի մերում, ի փառս Քսի յուսոյն հաւատացելոյ: Որ տայ ճարտարութիւն ճշմարտաբան տրամաբանոց: Որում փառք պատիւ եւ երկըրպագութիւն ընդ Հօր եւ Հոգւոյն Սրբոյ ի յաւիտեանս յաւիտենից ամէն: Եթէ ըզձառ լինիլ արամարան, եւ միշտ հետեւող գիտնոց վարժման:»

2. էջ. 155, (Այլ գրիչ). — «Շնորհեալ գիրքս այս ընծայ ինձ Սարգիս Վարդապետիս Բալուցոյ, ձեռամբ անոն ումնն հոգեւորի Կարապետ Կոչեցելոյ, որոյ որդիքն . . . (անունները գրուած չեն) կոչեալ: Առ ի յիշատակ հոգւոյ իւրեանց եւ համօրէն հանդուցելոյ ի ՏԵՐ: Որ եւ Քս Ած ընկալցի ի փառս իւր, եւ հատուցէ վարձս վաստակոց իւրեանց, ի միւսանգամ գալստեան, չնորհելով արքայութիւնն երկնից անդրաւ յաւիտենիւ ամէն: Եղեւ այս՝ թվին ՌՄԸ (=1759) Ապրիլի ԻԸ օրն, ի Տրոփաղայ, առ դրան Սր Ածածնին եւ Սր Ստեփաննոսի գեղեցիկ Տաճարացս:»

Տաղբ ասացեալ ի ՏԵՐ Սարգիս Վրպի Բալուցոյ անակերտ ՏՆ Միքայէլ Կրպի

Կիլիկեցոյ

Ա.

ԱՌ ՍԵՐՆ ԶՇՄԱՐԻՏ

Սիրելի սէր իմ եւ հոգի

Կարօտ եմ քեզ մերձ իմ արի

Համեղ ւ՝ անուշահամ զինի

Թարց քեւ է ինձ դառն եւ լեզի:

Արդ արտասուս աղբերանման

Վասն քո հեղում յարածամ

Զի թէ այգի կամ բուրաստան

Թարց քեւ է ինձ սուգ տարածամ:

Բախութիւն փաստ քանոն սիրոյ

Մի թողուր զիս ի մէջ սգոյ

Ծաղկունք հոտաբուրք վարդ յարդոյ

Թարց քեւ է ինձ նման փշոյ:

Գոնէ ցոյց ինձ տես քոյ պայծառ

Ղանդարաւոր լուսով լցեալ

Նարդոս աղնիւ հոտով բուրվառ

Թարց քեւ է ինձ հոռւ մշտաւառ:

Իսկօրէն սիրոյդ բաղձանաց

Կայ անդադար աչեւս ի լաց

Բարեկիր սեղան զարդարած

Թարց քեւ է ինձ կրակ վառած:

Սիրոյ քոյ այնքան եմ կարօտ

Հոտաւէտ ծաղկամբ լի արօտ

Թէեւ խառնիմ անմահից հօտ

Թարց քեւ է ինձ դժոխքն անդ մօտ:

Բ.

Սիրելի քոյ ծառայն եմ ես

Գեղաչեալ եւ պայծառ երես

Եկ ի յայգին իջցուք զու եւ ես

Ազնիւ, բերկրուն եղեալ ցնծայ ընդ մեզ:

Ազնիւ, պուլպուլն ի սէր վարդին

Ընդ արեւոյն իջեալ այգին

Նախի վերայ կանանց թփին

Ազնիւ, թեւատարած ծափ ընդ ծափին:

Բախութեան օրերն եհաս

Համայն ծաղկունք բացեալ խիստ խառ

Կարմիր գինի եւ ոսկեայ թառ

Ազնիւ, մնամ թէ զու լցեալ ինձ տաս:

Գոն զգոյն մրգաբեր ծառեր

Մանրազորք անուշք նշարեր

Կարմիր ձերմակ ծաղկամբ ծաղկէր

Ազնիւ, որոյ հոտոյն եմ զմայլեր:

Իմ սիրելի զու անման

Այս օրս է ժամ իսկ ցնծութեան

Ես եւ զու իջցուք բուրաստան

Ի սէր ծաղկանցս պատուական:

Ստուերաւ թառ ծառոց նստցուք

Համեղագոր զինին արբոցուք

Մեծաւ սիրով ուրախացուք

Փառս արարչէն հանուրոյ տացցուք:

Փ.

Սաստիկ սիրոյդ առ դիպեցայ

Վասն այն առ սէրդ իմ յարեցայ

Սրտիս բաղձանք քեզ վարկեցայ

Արի բարձանց եկ իմ սէր:

Սէր, սէր, անման սէր:

Արեգակնատես անման

Իմ գերունակ եւ պատուական

Քանի կարօտ եմ անասման

Արի եւն. եւն.

Բախման սիրոյդ զքեզ գիտեմ

Վասն այն ճանապարհս քո գիտեմ

Բառ վարկեա տեսող կարօտ եմ

Արի եւն. եւն.

Գոհար անգին ծովուց ընծայ

Արի տեսող սիրտ իմ ցնծայ

Քան զքեզ սիրելի ինձ ոչ կայ

Արի եւն. եւն.

Ի մէջ ծաղկանց վարդի հանդոյն

Տեսեալք չքնաղ պայծառացոյն

Եկ ցնծութիւն իմ յարանուն

Արի եւն. եւն.

Սահման սիրոյդ անբաւելի

Վերնոյն չնորձօք գիտեմ քեզի

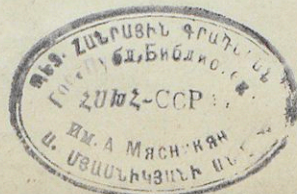
Մերձիր առ իս ես քեզ գերի

Արի եւն. եւն.

Փ.

Սիրալորդոր ծաղկանց հոտոյն

Էջ ի պարտեղ առաւօտուն

Առ զիս ընդ քեւ իմ ցնծութիւն
Ուրախ լեր սէր իմ սիրազուն .
Բախարար քաղցրիկ բաժակ
Լցեալ լի ոսկեայ բմականակ
Գեղեցիկ չրթամբ կարմրակ
Արբ ուրախ լեր սէր իմ անքանակ .
Իսկ քաղցրաձայն թռչունք համայն
Ի սէր քոյ իջին բուրաստան
Սաւառնելով սէր քոյ խայտան
Ուրախ լեր սէր իմ պատուական .
Վաղ առաւօտ ցօղն իջանի
Տերեւ ծաղկանցն փայլփայլի
Արփին պայծառ արեւ ծագի
Ուրախ լեր սէր իմ սիրելի .
Բամեալ սիրով բազմիմբ սեղան
Հետ սիրելեաց զարմանազան
Դրուատեցողք երգ քաղցրաձայն
Ուրախ լեր սէր իմ անմահան .
Արդ ու չքնաղ ինչ եղեւ քեզ
Բաց զբերանդ խօսիւր ընդ մեզ
Պաղուկ ջրեր կանանչ պարտէզ
Ուրախ լեր սիրելի իմ հեզ .
Երանի թէ մնայիր աստ
Ով իմ ուրախութեանս փաստ
Տեսեր զիս մի լինիր ուրաստ
Ուրախ լեր սէր իմ բարեբաստ :

Ե.

Սիրելի իմ քաղցրաձայնաց , նազելի ,
Քեզ աւետիս ձմեռն էանց
Նաեւ ձայն տառարակի հնչեաց
Եկ նիստ ընդ վիմով , եկ նիստ ընդ վիմով
Յանկալի ցնծացողք սիրով :
Ահա արգելք մեր ծաղկեցան , նազելի ,
Գոյն զգոյն ծաղկօք փթթեցան
Սառեւրք ծն դարձան
Եկ եւն .
Բամեա փութով դու ի բարձանց , նազելի
Շողչողելով վերայ լերանց
Քանգի պայման սիրոյդ էանց
Եկ եւն .
Գիտես հրով քոյին աղղու , նազելի ,
Բորբոքեցայ արի չիջն
Միշտ բաղձանօք բաղձամ զտես քո
Եկ եւն .
Ի քէն հեռի գոյով յանձն իմ , նազելի ,
Օր ըստ յօրէ հիւծեալ մաշիմ
Առանց քեզ ունայն է կեանք իմ
Եկ եւն .
Սիրոյ քոյին յոյժ խեւացայ , նազելի ,
Քանի որ ի քէն հեռացայ
Վասն այն այժմոյս ի քեզ դարձայ
Եկ եւն .

Վերին կամարաց անմահան , նազելի ,
Արփնորակ աչերոյդ խորան
Բամից ցաւոց դեզ սպեղան
Եկ եւն .
Դմունք չրթանց քոյին չքեզ , նազելի ,
Այտիցդ գեղն զէտ բիւրեղ
Պայծառափայլ եւ լուսահեղ
Եկ եւն .
Երանի տամ քեզ ունօղաց , նազելի ,
Տեսող հանգէպ գեղերողաց
Ի մէջ զիւրոյ չրջիս ի բաց
Եկ եւն :

Զ.

Արդաւանդ պողատու այգոյ նոր ծաղիկ , սէր
Ի նոր ծաղիկ ,
Բուրի ի քէն հոտ կեցութեան անուշիկ
անուշիկ ,
Զմայրեցոյց սիրահարեալս քոյդ հոտիկ ,
սէր իմ քոյդ հոտիկ ,
Ով անմահան եկ մի թողուր զիս միայն
զիս միայն ,
Եկ մի մնար եկ ոչ կարեմ կալ միայն
կալ միայն :
Բուրաստանի նման փթթեալ ծաղկալի , սէր
Իմ ծաղկալի ,
Ի քէն ձօն պարգեւաց գերարփի գերարփի ,
Պարտէզ հողոյս ոռոգես ջուր կենդանի ,
սէր իմ կենդանի ,
Ով անմահան եւն .
Գարնանային եղանակի կարմիր վարդ , սէր իմ
կարմիր վարդ ,
Ոսկեճաճանչ ալանակերտ գլխոյ զարդ ,
գլխոյ զարդ ,
Գոհար ալանց հիւսեալ պսակ իբր զվարդ ,
սէր իմ իբր զվարդ ,
Ով անմահան եւն .
Դրախտ նորազուարճ համայն բարեօք լի ա-
ռատ , սէր իմ լի առատ ,
Շքեղատիպ լուսացնցող անարատ անա-
րատ
Բաժակ ոսկի լցեալ սիրով անապակ , սէր
Իմ անապակ ,
Ով անմահան եւն .
Երջանկատես չքնաղատիպ ամենից , սէր իմ
ամենից ,
Մոց քո պարտէզ չնորհիւ լցեալ բարեկից ,
բարեկից ,
Յետեալ ծառայս առ ի ծոց քոյ բարե-
կից , սէր իմ բարեկից ,
Ով անմահան եւն .

Ե.

Վարդն ասե

Ահա դարունն եկեալ եհաս ,
Խեղճուկ պուլպուլ քանի մէկ լաս ,
Ի սար ի ձոր երթաս եւ դաս ,
Հանդէպ ծառոյս նստեալ ողբաս ,
Մի լար իմ ժամանակն եհաս ,
Բացուիլ փայլուն որպէս էլմաս :

Պուշպուրջն ասե

Քանի աշնան հողմերն պաղ ,
Փչեց իմ սրտին ելից աղ ,
Զի չորացոյց ծառը չքնաղ ,
Վասն այն ասեմ հաղար աւաղ ,
Սաւառունն եւ վաղ ընդ վաղ ,
Մինչ հայիմ քեզ լինիմ զբաղ :

Վարդն ասե

Իսկապէս ցուրտ հովն աշնան ,
Զիս չորացոյց քեզ անդիման ,
Հարաւաչունչ հողմն դարնան ,
Վեր ընձիւղեաց զիս զէտ չուշան ,
Այժմ արձակեմ ձիւղ հրաշազան ,
Ունելով վարդ կարմիր ինքեան :

Պուշպուրջն ասե

Ուրեմն ես դամ քեզի մօտիկ ,
Շինեմ զբոյնս իմ խորտիկ ,
Իմ ցանկալի վարդ խառտիկ ,
Հաղերես կանանչ տերեւիկ ,
Միշտ ծիծաղիս որպէս մանկիկ ,
Բուրելով հոտ քո անուշիկ :

Վարդն ասե

Կարի դանդառ ունիմ ի քէն ,
Դու ողբալով կառնես ինձ զէն ,
Զի սիրելի կարծիս յինէն ,
Սակայն անհաշտ ունիս ինձ քէն ,
Այդ արտասուքն հեղել իքէն ,
Հուր կու դառնայ կայրէ զիս մէն :

Պուշպուրջն ասե

Ինձ պարտ էր քեզ մեղադրել ,
Զքոյդ ի քեզ մատուցանել ,
Որպէս ոխ ունիս սիրող անել ,
Որ կու բացուիս ինձ չես ձայներ ,
Միթէ ունիս ինձ պէս ընկեր ,
Վասն քո չրջօղ միշտ երեր :

Ը.

Ի ԴԵՄ ԽԱՉԵԼՈՒԹԵԱՆ ՅԻՍՈՒՍԻ

Սոսկալի աւուրն ահաւոր ուրբաթոյն մեծի ,
Զոր հեղուսիւք բեւեռեցին զքեզ տէր ի խաչի ,
Զհանդուրժեալ չարչարանաց հանուրդդ ա-
րարչին ,
Խաւարեցաւ լոյս արեւոյն ի միջօրէին :
Սա՛հէ Ածային փառաց քոյին սասանէր ,
Երկիր հիմանց տառանելով սաստիկ զխորդէր ,
Վարազոյր տաճարին վերուստ ի վայր պա-
տաւէր ,
Մա՛հ անմահիւր մահկանացուաց յայտնի քա-
րողէր :
Բամբ աստեղաց սրգաւորեալ ի սուգ նստէին ,
Ընդ խաւարիլ արեղական ինքեանք լռէին ,
Զօրք հրեղինաց մի առ միով յերկիր ձեպէին ,
Զքեզ ի խաչին տեսեալ Տր եւ Աժ կարդային :
Գոչելով անդ էլի էլի փառակցին քոյ հօր ,
Հալածեցեր գիշերն ի մէջ ծաղկով նոր օր ,
Որով յայտ անդիմանեցաւ բանասրկուն հօր ,
Ի յահէն փախուստ արշաւէր մնալով անդօր :
Իջիր դու բանական հոգով ուր էին կապեալ ,
Հոգիք նախահարցն ի դժոխս յոյժ տարա-
կուսեալ ,
Զոր եւ կանուխ գալուստն քոյ նոցա ծա-
նուցեալ :

Զմիտս նոցին անջինջ գրով կայր տպաւորեալ :
Սուրբ յարութեամբ քոյ վերածեր զԱղանն
առջին ,
Եւ ընդ նմին ազատեցեր ծնունդս նորին ,
Որով դուարձացեալ ցնցան բանակրք վերին ,
Քանզի նորօք լցեր զթխ. անկելոց դասին :

Թ.

Ի ԴԵՄ ՍՈՒՐԲ ՀՈԳԻՈՅՆ

Սուրբ Հոգի անստեղծ լուսատու եւ լոյս ,
Անվարափակ արեւ անկելոյս իմն յոյս ,
Ծիւղ մեղաց սեւացաւ զհոգի գերոյս ,
Լուսաւորեալ գերիս փայլեցոյ զէտ լոյս :
Անձն իմ որպէս երկիր ջրոյդ ծառաւի ,
Ուստի կարդամ առ քեզ լուր վաղվազակի ,
Զի թէ անփոյթ առնես անձն իմ նուաղի ,
Իբրեւ խոպան այգի փուշ պողաբերի :
Բենոյդ ազադակեմ մի դարձուցաներ ,
Զերեսս քոյ յինէն ո՞վ դու անկեղծ սէր ,
Իմ աղետիցս գոյժ մի անտես առնէր ,
Ապա թէ ոչ կորուսեցելոցն եմ ընկեր :
Գերոյս լեր օգնական ով դու Սուրբ Հոգի ,
Որով մէկ խաւարին յինէն փառաւոր ,

Ձի ճանապարհ վերնոյն յերուսաղեմի,
Քոյնն նպաստութեամբ ինձ առաջնորդի:
Ինձ լսելի արա ցնծութեան ձայն քոյ,
Թէ եկ առ իս ազնիւ ծառայ իմ յարգոյ,
Ի քեզ անկայ յորովայնէ մօր իմոյ,
Ուրեմն եւ զիս հրաւէր ձայնիւ բերկրեցոյ:
Սուրբ եւ մաքուր անուամբ թէ կեցուցես զիս,
Նաեւ ողորմութեամբ փրկես զքեզիս,
Յայնժամ յայտ անդիման իսկ ծանուցանիս,
Ինձ չնչին ծառայիս Տէր բացատրայիս:

Յ.

Ի ԳԻՄԱՅ Ա. ՀՈԳԻՈՅՆ

Սահման սիրոյ երկնածորան որ ի վերուստ
ծաղեցար,
Հանգոյն մեղրածաշակ ջրոյ՝ հողեղինաց
արբուցար,
Ո՛ լոյսդ անըստուեր երրորդ ժամու՝ մե-
տասանիցն ցուցար,
Առ ի վերուստ իբրեւ բզգօղ՝ իմաստ քո-
յին կաթեցաւ, կաթեցաւ, կաթեցաւ:
Անմահ բանին հօր փառակից զու համագոյ
Սր Հոգի,
Որք սպասեալ հօր աւետեաց անուստ բա-
նին կենդանի,
Ո՛ ուստի հրաքատակ երկնից՝ սիրաշարժ
ով բաղձալի,
Առ ի վերուստ եւն.
Բարունաց լցուցիչ աղբիւր՝ աննիսալ առա-
տանոս,
Տուիչ թարգմանութեան լեզուայ՝ յայտ-
նիչ խորոց բարեբոյս.
Ո՛, նա եւ յոմանց խաւար մտաց լուսա-
ւորիչ մշտալոյս,
Առ ի վերուստ եւն.

Գումար դատուց մեռաւանից՝ քեզ սպասեալ
մնային,
Ի վերնատանն ակն ունելով ըստ խոստ-
ման Սր Միածնին,
Ո՛ ի ժամ իջման քոյ առ նոսա պարա-
ուելով հրճուէին,
Առ ի վերուստ եւն.
Իմանալի կենաց վտակ դու կենսատու ամենից,
Որ եւ զարգարեցեր չնորհիւ զգասարս մե-
տասանից,
Ուստի գհոտ քոյ տարածեալ տիեզեաւ
ծաղս բնաւից,
Առ ի վերուստ եւն.
Սրբացուցիչ հողոց մերոց ո՛վ Սր Հոգի գերուհակ,
Միշտ օրինեա լուսաղարդիք անհամեմատ
եւ անքանակ
Ո՛ յարկ առնելով երեք անձնայ եւ բը-
նութեան միայնակ
Առ ի վերուստ եւն.

ՅԱ.

ՆՈՐԻՆ ԱՍԱՅԵԱԼ ԽՐԱՏՕՐԷՆ

Սուտ անցաւոր պատիր կենաց անձն իմ քա-
նի մէկ խաբիս
Պանդրխտացեալ ի կեդարեան մութ վրա-
նի բնակիս
Արդ վերջապէս մեռանելով դու ի հողոյ վի-
ճակիս
Որով զաղիւր գարշ եւ վառթար մարմ-
նովդ ի հողոյ վիճակիս:
Բենակեր Սր առաքեալ Պօղոս զքեզ խրատէ
Ոչ զբաղել սիրով կենոյս պարսաւելոյ
յորդորէ
Գեղաչէն վերինըն Սիօն գնալ, քեզ միշտ խը-
րատէ
Ոչ ունիմք մեք քաղաք աստէն մեզ մեա-
լոյ բարբառէ:
Իսկ Սողոմոն համանման մեծաւ փողով գոչէ
զայս
Ունայնութիւն ունայնութեանց վարկաւ-
րադի է կեանս այս
Սարսափելի մեծ ատենին խղճահարեալ զըղ-
ջանաս
Բայց անօգուտ ապաշաւմամբ, քանզի
աստէն խոտանաս:
Վայ ի վերայ վայի կարդաս
Անձն իմ քեղէն ողբալի,
Բինոյն երեսացին վարեալ.
Դիւայ լինիս փարելի.
Արդ մի մնար դու ո՛վ անձն իմ
Պարտաւոր մեղաց գերի,
Եպերանաց քոյին հաշիւն
Տուր աստէն զղջմամբ սրտի:

ՅԲ.

ՆՈՐԻՆ ԱՍԱՅԵԱԼ Ի ԳԻՄ ԱՆՁԻՆ ԻՒՐՈՅ

Արդ ընդէր արտուժ ես սիրտ իմ վարանեալ,
աւաղ,
Կամ թէ ընդէր խոռվես զիս յուսահատեալ,
Խոստովանիմ քս փրկիչ բարերար անձն իմ,
Յուսայ ի նա զի նայէ կեանք կ եցուցիչ,
ո՛հ ո՛հ մեղաց աղաւթի:
Նա որ վանն իմ աղատութեանըն սակի, աւաղ,
Ոչ գարչեցաւ աստուժ մարմին մեղսալի,
Մի երկրայիլ թէ գեթ փրկել ոչ կամի,
Յուսայ ի նա եւն.
Աձն բան մարմնով հովիւ կոչեցաւ, աւաղ,
Սիրով քոյին փայտ անիծից բարձրացաւ,
Այլ եւ աղբու սրով սաստիկ խոցեցաւ,
Յուսայ ի նա եւն.

ՅԳ.

Ի ԳԻՄԱՅ ՍՐԲՈՅՆ ԱՏԵՓԱՆԵՈՍԻ

Սր Ստեփաննոս քաղցրածայն հաւ,
Ակնարաց զիտես ընդ հարաւ,
Հաղարապետ բանին անբաւ,
Սր Ստեփաննոս մաքրամիտ հաւ,
Միածնին անարատ վկայ բարձրուղէ՛լ ար-
մաւ:

Արդ դու խաչելոյն խաչակիր,
Սրբիւնաբեր մշակ ընտիր,
Քոյ սուրբ արիւնդ հեղաւ երկիր,
Սր Ստեփաննոս Ածակիր,
Բանին Հօր եւ հոգւոյն տաճար վկայ գե-
րընտիր:

Բամեալ քարինն որպէս շուշան,
ՉՅխուս տեսեր դէմ անդիման,
Կանգեալ ընդ յաջմէ հօր էական,
Սր Ստեփաննոս գուշակ գարնան,
Անմարմնոց դասքն ի հանդէս քոյ պարառ-
եալ ցնծան:

Գերազոյն նման անմարմնոց,
Հանդիսադիր եղեր սրբոց,
Որպէս բզգաւն ի մէջ գալոց,
Սր Ստեփաննոս գու հայր սրբոց,
Մաքրողական աղ համեմիչ նեխեալ մեր
հոգւոց:

Ի հանդիսի քոյ կատարման,
Ժողովք հրէից գումարեցան,
Սողոս կամէր զլոյսդ անխափան,
Սր Ստեփաննոս չիջանիլ . . .
Քեզ բացեալ յերկնից պատուհան, եւ լոյս
ցնծութեան:

Սիրով հոգւոյն զոլով լցեալ,
Եղեւ երկնից գուռն բացեալ,
Յխուս անդուստ խրախուսեալ,
Սր Ստեփաննոս հնորհիւ լցեալ,
Սրբատուն մարմնոյդ հոյք վերին ի պատիւ
իջեալ:

Վարդազոյն կաթիլք քո արեան,
Անման մարմնոյդ որ հեղան,
Բամից ցաւոց մեր սպեղան,
Սր Ստեփաննոս ցող քաղցրութեան,
Ծովածուի կենցաղոյս ունայն փրկաւթ
տապան:

Դու իսկ ուռկան բանին կենաց,
Արկիր ի ծով հողիս մարդկանց,
Պօղոս կարդիւ հանէր ի բաց,
Սր Ստեփաննոս աղբիւր կենաց,
Քարոզութեամբ քոյ զասեցիր
Ընդ հրէաւակաց հոգիս մարդկանց:

Երկնածիր պարգեւաց երկիր,
Տապանակ ոսկեալ կենսակիր,
Էական այգոյն գերընտիր
Սր Ստեփաննոս մշակ ընտիր,
Քեզ աղաչեմ բարեխոսեալ բանին գերընտիր:

Որոյ վերաց կրկին վտակ մաքրարար, աւաղ,
Արիւն եւ ջուր բղխեաց մեղաց սրբարար,
Յնծայ սիրտ իմ զի նա է քեզ հաշտա-
րար, յաւէտ

Յուսայ ի նա եւն.

ՅԴ.

Ի ԳԻՄ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ

Սրբունի կոյս համատարած՝ արարածոց ա-
րարչին
Դու ես ծնող անախտարար՝ բարձող եր-
կանց եւային,

Յոյս իմ անարատ կոյս:
Անքակ միութեան խառնարան՝ անժամանակ
փեսային,
Տաղաւար հօրն երկնաւորի՝ ազատարար
զաւակին

Յոյս իմ անարատ կոյս:
Բնոյն իջեւան թագուհի՝ տապան կենտոնակ
բանին,
Ծառ կենաց սնկեալ Մարիամ աներկե-
ւան զրախտին

Յոյս իմ անարատ կոյս:
Գերազոյն երկնածիր հային՝ գերամբարձ սե-
ղան նորին
Աշտանակ ոսկեղէն կերտեալ լուսրնկալ
նոր խորանին

Յոյս իմ անարատ կոյս:
Իմանալի սնկոյն ստեղ՝ բարունակ սուրբ ող-
կուղին
Սրովբէից տարիալի տաճար, ամպ թե-
թեւ կոյս տիրածին

Յոյս իմ անարատ կոյս:
Սիրաշարժ հայր առաք բանին տալիթայ լոյս
լուսածին
Ջուր կենաց պապեալ ընտրեանս յոր-
դաբուս սուրբ զրախտին

Յոյս իմ անարատ կոյս:
Վանիչ խաւարի մթութեան
Անհամեմատ կոյս անին,
Բամից արարչին լուսոյ
Դուռն երկնամնոյժ տաճարին

Յոյս իմ անարատ կոյս:
Անպարագիր արփոյն չաւիղ՝
Պարագրող կոյս անընդի,
Երկրնային դատուց գեր ի վեր
Տիրամայր կոյս մայր բանին

Յոյս իմ անարատ կոյս:
Յոյս իմ անարատ կոյս:
Յոյս իմ անարատ կոյս:
Յոյս իմ անարատ կոյս:

Բ.Ն.

Ի ՎԵՐԱՅ ԼՈՒՍԱԿՈՐԶԻՆ ԳՐԻԳՈՐԻ

Ի յելից կուսէ հրաւեր հարսանեաց
Առաքելաշնորհ բանիւ քարոզեաց
Հարսնարանին մեղ պարակից արա՞րեաց
Սբ Գրիգոր Լուսաւորիչ Պարթեւաց
Զոր 'ի մարմնի անմարմնապէս զեր փայ-
լեաց :

Սրբութեամբ ընկալաւ լուծ կենարարին
Արօրապէս հերկեաց զսիրտ արքային
Սերմն կենաց բանին էար 'ի նմին
Սբն Գրիգոր Լուսաւորիչ մերային
Զխոզն Տրդատ փոխեաց ի կերպ մարդ-
կային :

Անմահութիւնս մեր աղն պատուական
Պառնեալ եղալըջեաց սուրբ անապական
Զի ծանարութիւն աղին կրեաց մեղ փոխան
Սբ Գրիգոր Լուսաւորիչ անմահան
Որով եղաք շնորհաց հոգւոյն կայարան :
Բենեոյն բանիւ ի յանձն էառ զկիրք խաչին
Մեղ կարապետ եղեւ երկնի կամարին
Խնդրեալ եղիտ Սբ՝ մարգարեան այն անդին
Սբ Գրիգոր Լուսաւորիչ . . .

Ազգս հայոց կոչեաց սեղան Սբ՝ հացին :
Գեղեցկապէս չըջեր լերանց գաղաթան
Զի եսայի ետես ի վաղ վաղորդեան
Բարձրաբարբառ փոզեր համբաւ հաշտու-
թեան

Սբն Գրիգոր Լուսաւորիչ սրբաբան
Իսկապէս նոր արեւ մեղաց մթնոթեան :
Իմանալի որթոյն ողկուղ սուրբ ընտիր
Գինի ուրախարար շնորհաց՝ զերբնաիր
Որով զմայլեցոյց ըզմեղ լիպիր
Սբն Գրիգոր Լուսաւորիչ բարեկիր
Բանիւ շնորհաց արար մեղ Ածակիր :

Սբ բերանոյն ծորէր ռեալին ցաւոց զեղ
Յորդորելով թէ մտերուք դուռն ընդնեղ
Ազգս հայոց ծնաւ ողջոյն զէտ բիւրեղ
Սբն Գրիգոր Լուսաւորիչ արկնազեղ
Տարամերթեաց մեղ 'ի ռահէն մահատեղ :

Վառաւ լուսով քոյին
Մնտես միտք հիքոյս
Բախացոյ դարձանալս
Դառնալի ողւոյս
Ահա անկեալ փարիմ
'ի Պատուական քոյս ,
Ո՛վ Սբ Գր՝ . միջնորդ լեր վասն
իմ խեղճոյս

Երջանկիդ պաղատիմ
Տալ ինձ շնորհաց լոյս :

Բ.Զ.

Ի ԳԷՄՍ ԱՆԱՌԱԿԻՆ

Ի հայրենի գլխոյն տարամերթեաց
Հայրենատուր շնորհացն վառնող գտայ
Բնտանի խնամոց նորին հեռացայ
Ի թակարդ թշնամոյն անկեալ մահացայ :

Սառուցեալս 'ի սիրոյ կենսառիթ տեղւոյն
Տարադէպ մերթեցայ զօրաց հրաբուն
Քանգի ցանկալով մահածին պողոյն
Անկայ ի ձեռս անմարմին չարին անփուն :
Անհնարին գլխօք յարածամ ողով
Շրջապատեալ եղէ մեղսամած մտով
Վարեալ արգիլեցայ կալանս լի բոցով
Ուրանօր հուր անշէջ անլոյս մնալով :

Բամբ խաւարատէր անհաշտ թշնամեաց
Յաւեո զիս ընդ իւրեանս ունին ակնաբաց
Օր բառ յօրէ փութան հնարս տանջանաց
Առադրեն լալ աչաց կրճտել ատամանց :

Գերիս անմխիթար վարանեալ այսպէս
Միշտ ցանկայի եղջերամբ յագել խոզապէս
Ուստի զեւս իրացն եղեւ ինձ հանդէս
Թէ զիսիդ փրկիցիմ՝ անմարմին գալլէս :

Իսկ իմ եկեալ ի միտս առ այն խորհելով
Թէ քանիք կան վարձկանք հօրս ընթեր
կալով

Դարձայց եւ ես մեղայ առ քեզ գոչելով
Ընկալ եւ զիս ընդ ծառայս քո գտնելով :

Սաստիկ սիրով դարձեալ առ նա ողբալով
Քեզ առաջի մեղայ հայր իմ գոչելով
Ուստի նա բնական գլխոյն չարեւելով
Եւ ընդ առաջ սիրով համբոյր ինձ տալով :

Վաղվաղակի ասէ երթեալ փութացէք
Սրբ զեղն պարարակ զենեալ մատուցէք
Բախացեալ այսօր հրճուեալ ցնծացէք
Դարձան անստակի որդւոյս խնդացէք ,
Ահա երէց եղբայր իմ եկեալ ասէ

Պարգեւապերճ փառօք զիսիդ զարդարէ
Եղեռնագործ ձեռացն զարդ շնորհէ
Տալով իշխանութիւն ի թիւս մեր կարգէ :
Բարկացեալ լի ցառմամբ 'ի բաց հրաժարէր

Առաջարկեալ զիւր արգիւնս ցուցանէր
Լաւ է ինձ յարածամ բացեալ կալ ասէր
Ոչ մի վասն իմ չետուր ձախիւ բողբէր :
Ինձեալ որդոյ ասէ միշտ մոլի

Ցանկութեամբ չար գործոց վարեցաւ զերի
Ուստի աւանդ քոյին վասնեացի ի մարմնի
Ցաղմամբ քաղցր եղջերին գոլով վայրենի :
Էական բնութեամբ հայրն բարեբար

Ասէ ո՛վ դու որդեակ իմ մի բարկանար
Սա մինչեւ ցայսօր որպէս մեռեալ կայր
Այսօր կենդանացաւ պարտ է քեզ խնդալ :

Յ.

ՀԱՇՈՑ ԳԻՐՔ

ՔՈՒՍԱԿԱՆ ԱՆԾԱՆՈՔ

ՔՈՒՂՔ 409 կամ 818 էջք : Մեծութիւն 41×27
հարիւրորդամէծր : ԿԱԶՄ հին , արեւելեան ճաշակաւ ,
սախսակեայ կաշէպաւ , արտաքին երկու երեսներն
հնգական սեղէն պղնձեայ զամեռով զամուռն են :
Գիր բոլորագիր , մաքուր գրչութիւն : ԳՐՈՒԹԻՒՆ երկ-
սիւնակ 32×20 հրդմ. սիւնակաց միջեւ եղած դա-
սարկ միջոցն է 1,5 հրդմ. ՏՈՂՔ 37 : ՊԱԿԱՍ սկիզբէն
եւ վերջէն քանի մը թղթեր ինկած են : Ներք թուղթ
պինդ , ողորկեալ : ՀԱՆԳԱՄԱՆԻ մաքուր պահուած է :
ԽՈՐԱՆԻ հանդերձ մեծ եղեւազարդեով թուղթ 3,
թղթ 165ա , 227ա , 309ա : ԿԵՍԱՐԻԱՆԻ թուղթ 4 , թղթ
50բ , 104ա , 273ա , 330ա : ԶԱՐԴԱՌԻՔ , ԿԵՆԴԱՆԻ
ԳԻՐՔ , ՔՈՂԶԱԳԻՐԻ են հասածոց սկզբնաստերն :
ՎԵՐԵԱԳԻՐԻ կարճեալ են : ԼՈՒՍԱՆՅԱՄԱՐԻՔ ամէն օր-
եայ ճաշու գրեանց լուսանցքը : ՅԻՇԱՍԱԿԱՌԻՔԻՔ
թղթ 142բ , 308բ (զլիւսւոր յիշատակաւն կը պակ-
սի) : ԳՐԻՉ ԳԵՆՈՂ ռմտ : ԺԱՄԱՆԱԿ , ՏԷՐ եւ ՏԵՂԻ ան-
ծանօթ : ՏԵՂԵԳՈՒԹԻՒՆ կազմի առաջին կողմի ներ-
քին երեսին վրայ գրուած է « 1858 Յուլիս 1 Դա-
րա չաքր ժամնա՝ Կերմիրի ետար օղու Գրիգոր յի-
շատակը » :

Մասնաւ եւ ՀԱՇՈՑ ԳԻՐՔ

1. Թղ. 1 Կանոն Ս. Ծննդեան : (Սկիզբ-
բէն թղթեր ինկած են , կ'սկսի Ծննդոց գրքի
կէսերէն) :

2. Թղ. 50բ , Կանոն Բուն Բարեկեն-
դանի :

3. Թղ. 104ա , Կանոն Ղազարու :

4. Թղ. 165ա , Կանոն Յարութեան
Տեառն մերոյ :

5. Թղ. 227ա Կանոն Հոգեգալստեան ,
— Սկզբնաւորութիւն — « Մեծի հրաշա-
փառ Պէնտէկոստէիցն : Երանելոյն Ներսէ-
սի Եպսին Լամբ)րօնոյ ներբողեան ասաց-
եալ ի Հոգին Սուրբ չքննող եւ զարմանալի » :
Սկիզբն , — « Մտիպիմ ի սիրոյ սրտիս
բաղձանաց նուիրել զբանս » :

6. Թղ. 273ա , Կանոն Վարդապետին ,
Ս. Պայծառակերպութիւն Քսի Այ մերոյ :

7. Թղ. 309ա , Կանոն Ննչման Ամե-
նօրհնեալ Ս. Ածածնին :

8. Թղ. 330 , Կանոն Ս. Խաչին :
Խորանք հանդերձ մեծ եղեւա-
զարդեով շաւ գործ եւ :

ՅԻՇԱՍԱԿԱՌԻՔԻՔ

1. Թղ. 142բ—143ա , (է երու ստորեւ
շուսանցք գրուած) . — « Եւ) այսպէս ծա-
« նիր տեսող զիստառ զի ուսանիցիք , զիչերն
« որ էր հսկումն եւ Տէր մեր աղօթէր ծնարա-
« զրութեամբ զգիչերն կատարել , իսկ երբ լու-
« սացաւ որ ի խաչ հանեն յերրորդ ժամուն ,
« հրեայքն զգլուխն Քսի եղեւամբ հարկանէին
« եւ կատակէին կեղծաւոր ծնարադրութեամբ
« եւ ասէին , ողջ եր արքայդ հրէից , եւ դու
« յայտ ժամու մի դնել ծոնր որ ոչ ընդ նո-
« տա խառնիս . . . փասն այնր առէ սաղմոսե-
« լով զտէր ազաչեսցուք , եւ ծոնր դնելով .
« եւ զիս անարժան Գեորգ գրչակս յիշեցէք ի
« Քս , ամէն » :

Թղ. 308բ , (Այլ գրիչ եւ գունաւոր շր-
ջանակի մեջ գրուած) . — Այս ինչ է՝ զոր
« գրեցի ի քարտէզս այս , զի ես Թաւադի Տէր
« Յովնանեան եկի ի Սարգսի վանքս ի Սբ
« յեղմէ որ էր թուական Հայոց ՌՃԽԷ (=1698) ,
« եւ երբ ՌՃԾ (=1701) թիւն լցաւ , նա Հաճի
« Աղան՝ պատճառ եղեւ ինքնութեան Սբ Սարգ-
« սի Եկեղեցիս՝ վերատեսութեամբ իմով ա-
« նարժանութեանս : Եւ յետ որոյ բարձրացաւ
« թուական Հայոց եւ եհաւ ՌՃԾԷ (=1708)
« եւ ամսեանն Հոկտեմբերի ԻԶ օրն Երեք-
« չաբթի , ի գալն քաղաքէն խոցեցաւ Հճի ա-
« ղան՝ յումնինէ , եւ երեք օր ապրեցեալ վե-
« րափոխեցաւ առ Քս , եւ ասացէք իւր հոգ-
«ւոյն Աժ ողորմի , քանզի բազում երախտիք
« եւ աշխատանք ունի ի վերայ այս Սբ Վա-
« ռիցս : Եւ յետ այսորիկ զՄահեստի Խաչա-
« տուն (Հաճի աղան) զարկողն ըմբռնեցին
« եւ եղին ի բանտի . եւ մնաց ի բանտին ՃԼԸ
« օր՝ չառ ստակ խարճեցին ոչ կարացին սպա-
« նանել զնա . եւ յետոյ Եղիա Չեչեպիս Իս-
« տանպօլոյ սալի էր ուղարկեալ Փաշային թէ
« կախեա զնա . եւ տեսեալ Փաշան սայուն
« բերած թուխտն , եւ միւս օրն Մարտի ԺԱ
« օրն Ուրբաթ կախեաց զգողն , եւ այնպէս
« բարձաւ չարս 'ի միջոյ եւ ոչ ետես զփառան
« Այ : Եւ որք հանդիպիք այսմ սակաւ գրիս ,

« եւ ասացէք Աժ ողորմի Հնի Կարապետի որ-
« դի Մահառան Սալաւոսը Չեղեպուն հողոյն
« լի բերանով վասն զի բազում աղէկութիւն
« ունի ի վերայ մեր Վանացս, Աժ՝ լուսաւո-

« րեսցէ զիւր հողին եւ հանգուցէ յարքայու-
« թեան յերկնից. ընդ Սրս եւ ընդ սիրելիս
« անուան իւրոյ որ է օրհնեալ յաւիտեանս, ա-
« մէն: »

9.

Ք Ե Ր Ա Կ Ա Ն Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

— ՀԱՏՈՐ Բ. —

ՌՄԻԳ=1774

Թուղթ 201 կամ 402 էջը: (Էջերու թուակարգն կսկսի 391 էն): Նիւթ թուղթ: Մեծութիւն 15×10 հարիւրորդամէր: ԿԱՁՄ արեւելեան, ճախսակեայ կաշէպատ. երկու տողէն կապեր ունի: Գիր բոլորագիր մաքուր: Գրութիւն միատեղեակ 10,5×7 հրդ. կառ- միր շրջագծուած: ՏՈՂԻ 18: ՀԱՆԳԱՄԱՆԻ մաքուր պա- հուած է: ՁԱՐԴԱԳԻՐ ԵՒ ԹՈՁՆԱԳԻՐ ԵՆ ամէն զը- լսոց կամ ամէն պրակաց սկզբնագրերն: ԳԻՍԻՐԻՐ ԿԱՐԴԱՆ ԵՆ: ՎԵՐՆԱԳԻՐ ԵՆ ԿԱՐԴԻՐ ԵՆ ԿԱՐԴԻՐ: ԳԱՏԱԳ ԵՆ ՍԿԻՐԷՆ 5 ԵՆ ՎԵՐՇԷՆ 3 ԹՂԹԵՐ: ԼՈՒՍԱՆՅԱՁԱՐԻ մի հաս միակ կիսախորանաւ էջ 392: ԹԵՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆԵՐ ԷՋ 767, 770, 777, 780: ԺԱՄԱՆ- ՆԱԿ գրութեան ՌՄԻԳ (=1774): ԳՐԻՁ Յօհաննէս չնչին գրչի: ՏԵՂԻ 'ի Գերմանիկ: ՏԵՐ գրչին թերեւս ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆԵՐ մասեմիս վերջն, էջ 783—790, ցանկ եւ ցուցակ մը կայ գլխաւոր բանից գրքոյս. եւ էջ 791— 792 ճախսակ մը կայ սխալներու: (Սոյն ձեռագիրն սպաղիր օրինակէ մը ընդօրինակուած կերելի):

Մասեմիս է ՔԵՐԱՆԱՆՈՒԹԻՒՆ

1. Էջ 391, (ճակատ), Հատոր երկրորդ Քերականութեան. Կիրառութիւն մասանցն բանին, որ է Շարամանում ընդ իրեարս ըստ քերթողացն:

2. Էջ 392, պրակ 1, Յաղագս Շարա- մանութեան մասանց բանին,

3. Էջ 395, պրակ 2, Յաղագս Համա- ձայնութեան անուան ընդ անուան:

4. Էջ 421, պրակ 3, Յաղագս Համա- ձայնութեան դերանունն ընդ անուան:

5. Էջ 435, պրակ 4, Յաղագս Համա- ձայնութեան մասնական անուանց ընդ ա- նուան:

6. Էջ 442, պրակ 5, Յաղագս Համա- ձայնութեան յօդի ընդ անուան:

7. Էջ 452, պրակ 6, Յաղագս Համա- ձայնութեան պատասխանուող ընդ հարցա- կան անուանց:

8. Էջ 452, պրակ 7, Յաղագս Համա- ձայնութեան բայի ընդ անուան:

9. Էջ 472, պրակ 8, Յաղագս Հոլո- վառութեան մասանց բանի:

10. Էջ 473, պրակ 9, Յաղագս Հոլո- վառութեան անուան:

11. Էջ 476, պրակ 10, Յաղագս Առ- ման սեռականի:

12. Էջ 486, պրակ 11, Յաղագս Հո- լովառութեան ածական անուանց:

13. Էջ 497, պրակ 12, Յաղագս Չա- փու շարունակ բանակին:

14. Էջ 499, պրակ 13, Յաղագս Հո- լովառութեան բայից ներգործականաց:

15. Էջ 523, պրակ 14, Յաղագս Հո- լովառութեան կրաւորական բայից:

16. Էջ 530, պրակ 15, Հոլովարու- թիւն հասարակ բայից:

17. Էջ 532, պրակ 16, Յաղագս Հո- լովառութեան ընդմիջական բայից:

18. Էջ 560, պրակ 17, Յաղագս Ար- զիկեալ խնդրոց:

19. Էջ 568, պրակ 18, Վասն Ուղղա- կանին եւն:

20. Էջ 574, պրակ 19, Խրատ ճանա- չելոյ զմասունսն շարադրեալ բանից:

Էջ 598 — 601, հետեւեալն գրուած է,

« եւ աստ 'ի կատարիլ երկրորդ հատորին
« Քերականութեան որ ուսոյց շարակցիլ զմա-
« սունս բանին ընդ իրեարս ըստ կանոնի, կա-

« միմ զարձեալ սկսանիլ 'ի սկզբանէ անտի Բե-
« րականութեան եւ զալ ալ իմն ոճին մինչեւ
« ցանդ, ուր զարձեալ վերադառնալ եղև սկսանիլ
« ճառել զանուանէ զբայէ եւ զպալոյցն: Եւ յետ
« այնք ասել սակաւուկ զկիրառութենէ տա-
« սից եւ վանկից, բառից եւ բանից, եւ դա-
« զարումն տալ բանիս որպէս եւ Տէր կամես-
« ցի: Եւ թերեւս ասիցես, (ընդէր է այս յա-
« ռաջ եւ յետ ընթացումն կամ համառօտ խոս-
« տանալ եւ երկարել), վասն զի զշարադրածս
« զայս՝ թէպէտ երկար իմն հաւաքեալ էաք ի
« գրուածոջ, սակայն մինչ սկսաւ ի տպիլ,
« զամենայն համառօտել կամեցայ որպէս եւ
« անդ խոստացաք, իբրու զյոյժ հարկաւորսն
« ուսման եւ զղիւրջման միայն բերելով 'ի յե-
« լումն: Ուստի եւ զգիրքն փոքր բռնեցի առ
« 'ի գիրադիր լինել 'ի ծոցի, որ եւ եղի այն
« պէս մինչեւ ցիրից մատուան: Բայց զի ի
« կամս մեր չթողին զմեզ, որոց անպատեհ
« էր մեզ ընդգրկմանալ, երկարեցաք սակաւ
« ինչ զմնացեալսն, եւ եղաք զինի ազգեցու-
« թիւն ինչ զարձեալ զանուանէ եւ զբայէ եւ
« զպալ երկուցն որ զինի, եւ մինչ տեսի թէ
« թանձրագոյն լինի գիրքս քան զհամեստ չափն
« իւր, եղի ի մտի այլ եւս երկարել եւ եր-
« կուս կազմել առ 'ի լինել զարձեալ ի ծոցի
« կրկնի: Եւ թէպէտ այսպէս, բայց զայս ա-
« մենայն եւ զպալն ամենայն նա որ չարժէ
« զամենայն եւ ոչ շարժի յումեքէ, զվասն էրն
« ինքն գիտելով որպէս եւ կամի այնպէս տայ
« խորհիլ: Զի նովաւ կեամք եւ չարժեմք եւ
« մեք, եւ նմա փառք յաւիտեանս, Ամէն: »

21. Էջ 601, պրակ 20, Դարձեալ վե-
րադարձ յաղագս Քերականութեան:

22. Էջ 605, պրակ 21, Վերստին յա-
ղագս մասանց Քերականութեան:

23. Էջ 608, պրակ 22, Վերստին յա-
ղագս տառի:

24. Էջ 642, պրակ 23, Յաղագս վան-
կի վերստին:

25. Էջ 651, պրակ 24, Յաղագս բա-
ռի վերստին:

26. Էջ 661, պրակ 25, Վերստին տե-
սութիւն յաղագս բանին:

27. Էջ 664, պրակ 27, Յաղագս մա-
սանց բանին այլ ինչ ասութիւն:

28. Էջ 668, պրակ 28, Յաղագս յե-
տեւմանց մասանց բանին:

29. Էջ 671, պրակ 29, Յաղագս Կի-
րառութեան տառի, որ կոչի յարմարագրու-
թիւն:

30. Էջ 674, պրակ 30, Յաղագս Թէ
որոց վերջն Յով դնել տվոր է:

31. Էջ 679, պրակ 31, Յաղագս Յար-
մարագրութեան:

32. Էջ 683, պրակ 32, Յաղագս Պա-
տուադրութեան:

33. Էջ 688, պրակ 33, Յաղագս Հե-
զակագմութեան, որ է կիրառութիւն վանկի:

34. Էջ 703, պրակ 34, Յաղագս Ստու-
գարանութեան, որ է կիրառութիւն բառի:

35. Էջ 711, պրակ 35, Յաղագս Կի-
րառութեան բանի:

36. Էջ 715, պրակ 36, Յաղագս Վեր-
ժանութեան:

37. Էջ 719, պրակ 37, Յաղագս Առո-
գանութեան:

38. Էջ 740, պրակ 38, Յաղագս Տրո-
հութեան:

39. Էջ 751, պրակ 39, Յաղագս Են-
ժադրութեան:

40. Էջ 754, պրակ 40, Յաղագս Եր-
կար վանկի:

41. Էջ 756, պրակ 41, Յաղագս Սուղ
վանկից:

42. Էջ 758, պրակ 42, Յաղագս Պարզ
ուրից:

43. Էջ 761, պրակ 43, Յաղագս Բարդ
ուրից,

44. Էջ 765, պրակ 44, Յաղագս Տա-
ղից:

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆԵՐ

1. Էջ 767—769. « Բայց արդ՝ 'ի հասա-
« նելն մեր յայս կէտ, զոր օրհնութիւն կամ
« զոր գոհութիւն մատուցուք Ամենապատեհն:
« Եւ հատուցուք զփոխարէնն զթութեան
« ամենագոր բարերարէն: Որ ըստ իւրում
« բազում զթութեանն արժանացոյց զանար-
« ժանութիւնս իմ՝ տեսանել զաւարտումն
« տպեցման սորին: Որ յիրաւի (առ այն՝ զի
« անհաւատալի է կեանքն մեր) միշտ յերկրայս
« էի թէ, տնցեմ (այսպէս): Նա եւս՝ ոչ եւ
« թէ միայն շարաբանօղն այսմ արհեստի, այլ
« եւ զծօղ սորին յեանագոյն աշակերտաց ա-
« շակերտ Յոնաննէս չնչին գրչիկս, եւ եւս
« էի առ այն բանս, (որ ասացն՝ բուն գերա-
« զոյն մակագութեան) թէ տնցեմ (այսպէս):
« Վասն որոյ փառք) եւ գոհութիւն, օրհնու-
« թիւն եւ փառաբանութիւն, երկրպագութիւն

« Եւ ծառայութիւն պաշտօն եւ պատիւ Ան-
« զին Անսկիզբն Իսկականին, Անծին ծնողին,
« Մնողի եւ Պատճառի Մնեցելոց Բանին, Ա-
« ներբ եւ Անծառնակ զիր անսահման էին՝
« գոյացեալ ի բուն բարութեան, ծնող ծոցա-
« ծին Միաձնին կենարարին Տն Յի Քի եւ
« բոլոր Հոգւոյն Ճշմարտի: Այ Ամենակալի
« Երկոց Անծնաւորութեան եւ Միոյ Բնութեան
« եւ Համալիա Ածութեան Արջ Երրորդու-
« թեանն Հօր եւ Որդւոյ եւ Սբ Հոգւոյն յար
« եւ միշտ եւ անվախճան յաւիտենիւ ամէն: »

2. էջ 770—776. « Կերպարանքին գիր-
« քոյս »: — Առ բարեմիտ ըրթեցողսդ (կարմ-
« բաւ): — « Ուսումնասէր սիրելեացդ իմոց
« յայտ լիցի, զի յետնագոյն իմն է ամենեցուն
« թէ գիտութիւնը Ածանցող եւ մարդկայնոց ի-
« ըրթութեանց գրով աւանդեալ են մեզ: Որոց
« ոչ այլով իւրք քան թէ գրոց ընթերցմամբ
« առ ծանօթանամք: Իսկ կէտ եւ քանոն ուղիղ
« ընթերցման եւ լաւ իմացման, է արհեստ այս
« Քերականութեան: Զի որպէս ամենայն ար-
« հեստ թէ ծառայական թէ ազատական՝ ունի
« յինքնան քանոն իմն անսխալ որ ուղղէ գնա
« եւ կարգաւորէ: Այսպէս որ ինչ գիտութիւն
« գրով վճարի ուղղիչ նմա եւ կարգաւորիչ
« նախ առաջին է քերթողութիւնն, ապա իւ-
« բաքանչիւրոյն յատուկ քանոն: Եւ եթէ այս-
« պէս, հարկ եւ պարտ է ուրեմն ընթերցասի-
« բաց՝ նախ գողգողութիւն ընթերցմանն ուսա-
« նիլ, եւ ապա նովաւ առ այս դիմել: Եւ
« այսու ծանիր զպիտանութիւն այս արհես-
« տի, որ քանոն ասացաւ ամենայն ուսմանց,
« այսինքն թէ Ածաբանականաց թէ փիլիսո-
« փայականաց եւայլ: Որոց հետեւողքն թարց
« քերթողութեան՝ ուղիղ եւ հաստատ քայլել
« ոչ կարենն: Ուստի որ ոք ի գիտութիւն գրոց
« այսու գննուի ոչ մտցէ, թէ եւ բազում ինչ
« ուսանիցէ եւ գիտիցէ, գրոց աշակերտ ոչ ա-
« նուանի, իբրու ոչ մրտեալ ընդ դուռն գիտ-
« նոց եւ ոչ համաթուեցեալ ընդ նոսա բստ
« իւրում չափուն: Եւ թէպէտ քերթողու-
« թիւնն առ այլ մեծամեծ ուսմունս համեմա-
« տեալ է փոքր եւ նուազ գիտութիւն բստ
« ինքեան, սակայն զի դուռն է մտից մեծա-
« մեծ ուսմանց, է պատուական եւ գիր յար-
« գելի, եւ յառաջ քան զայսն նախըստանա-
« լի: Որպէս բանալին թէպէտ է փոքր մաս-
« նիկ իմն երկաթեայ, բայց առանց նորին
« համայնքն ի գանձին՝ անվայելք մնան: Այս-
« պէս առանց քերթողութեան որ է բանալի
« ամենայն գրոց, իմացմունքն ի նոսա թէ-
« պէտ ոչ ծածկին իսպառ, բայց համայնքն
« հաստատ բացայայտի ոչ կարեն: Ուստի ո-
« թովհետեւ այսքան հարկաւորութիւն ունի
« արհեստ այս, եւ ամենայն ընթերցասիրաց
« է՝ ուսանելի, կարեւոր վարկայ տալ գանձն

« իմ յաշխատանս, եւ չարադրել զԳրգուկս զայս
« ի շահ ուսումնասէր եղբարց, եւ ի փառս
« անուան Փրկչին մերոյ Յի Քի եւ մօր իւրոյ
« միշտ կուսին Մարիամու: »

« Գիտելի է սակայն, զի ըստ ասից ումնն
« հանճարեղի՝ հացն ոչ է նկատելի թէ ազ-
« նուական ոք արդեօք չաղեաց գնա կամ ե-
« փեաց, թէ՛ ուսմիկ ոք անաղղի, այլ աս
« միայն է նայելի՝ զի գրաղցն բժշկիցէ: Այս-
« պէս եւ այս Գրգուկ մի նկատեցի թէ լուս-
« մէ՛ է չարադրեցեալ, որ յետնագոյն է հե-
« տեւողացն գրոց, եւ աշակերտացն աշակերտ:
« Այլ յայն միայն նկատեցի՝ թէ գոյ արդեօք
« ի սմա օգուտ ինչ լսելոյ եւ ուսմանելոյ: Եւ
« որպէս հաց իմն մինչ ունիցի գտելի ինչ ալ-
« բեցեալ ի յեփիլն, ոչ ասոր վասն չուտեն
« գնա բնաւին որք գրաղցն ունիցին, այլ զայն
« մասնիկն ի բաց հատեալ՝ ուսեն զմնացեալն:
« Սոյնպէս եւ ի յայսմիկ չարադրութեան թէ
« անօգուտ ինչ խօսեցայ, կամ թէ մտալեցայ
« եւ ոչ իմացայ, ի պատճառս այն ոչ է պատ-
« կան դրողորն ի բաց ընկենուլ զի ի բողբոճմն
« գտանի թերեւս օգտակար ինչ: Ուստի պարտ
« է մտաւորաց՝ զանպիտանն ի բաց ընկենուլ
« եւ զօգտակարն անուլ որ պիտոյն իցէ:
« Երկրորդ՝ մինչ տեսանիցես այնպիսի ինչ
« յայսմ Գրգուկի զոր եւ այլք խոսեալ իցին
« հնագունիցն յետոյ, զայնպիսին զամենայն՝
« յայնց մտածեալ զոյ գիտիցես եւ ոչ ի մէնջ,
« թէ եւ կարելի է՝ զի գոմանս ի նոցանէ դու
« եւ ես խորհեալ իցեմք: Ասացի՝ (յայնց մտա-
« ծեալ գոյ եւ ոչ ի մէնջ), սակայն ոչ յայն-
« ցանէ յայնց, եւ ոչ ի մէնջն ի մէնջ, այլ ի
« միոյն է ամենայն, եւ նորին է սեպհական,
« որ պարզեւէ՝ եւ տայ որում եւ կամի, յոր-
« ժամ եւ կամի, որքան եւ կամի: Երրորդ՝
« այնք որք յայլ եւ այլ տեղիս յիշեցան, կամ
« թէ՛ յորոյ վերայ ասելի ինչ մտալեալ, եւ կամ
« յետոյ մտածեալ, զայն ի պատկան տեղուջ
« դարձեալ յիշեցաք: Որպէս յերես 165, մո-
« ռացաք ասել յայսցանէ կամ յայսց, որոյ պէս
« եւ այլք գտանին: »

3. էջ 777—780. — Բան առ քարեւիտ
« վերծանողսդ (կարմրաւ): — « Յայտ լիցի
« խոհեմամիտ եւ բարեբաստ ընթերցողացդ գա-
« ացեալսն վերջաբանութեան Գրքոյս որ ի
« քանոնական արհեստի զամենայն չարակար-
« գեալ է անդ յերեսն 770 զգովասանութիւն
« եւ զչառաւէտութիւն նորին լուսահոգի վար-
« ժապետաց վարժապետ գերաբուն Մակարոս
« Պաղտատար: Յորմէ՛ աւել ոչ ինչ կարեմ ա-
« սել Գրքոյս վերջաբանութիւն՝ թէ ի գովու-
« թեան եւ թէ յայտարարութեան ի քերթողա-
« կան արհեստին բաւեացի այն սիրելեացդ խո-
« հեմադոյն մտաց: Նաեւ հարկ իսկ է ինձ
« յետնագոյն աշակերտին՝ որ բազմագոյն օրի-

« նակօք գովաբանել զգերապատուելի լուսով
« մակարոսեան փայեցելոյ տնասամիտ բանա-
« սիրացս ներմայրաքաղաքիս Գերմանիոյ զՏր
« Ստեփաննոս Վրպն (սակա տկարութեան
« մտացս ոչ բաւ վարկայ զբաղմագոյն գովու-
« թիւն նորին մակարոսեան) որ գիտակութիւն
« տիոյս կրթեաց նախախնամութեամբ արար-
« չին, զոր եւ ինքն ամենաբարի բնութիւնն
« Աժ, տացէ կեանս երկարս եւ ճոխացուցէ իւր
« անձառ բարութեամբն ի ներկայում ժամա-
« նակացն եւ ապագայից եւ վերջապէս իւր
« անհուն ողորմութեամբն արժանացուցէ յա-
« ռազաստին պսակեալ փառօք: Նաեւ զհայր
« նորին Դաւիթ գերբնաստ եւ Ածաբան Վրպն,
« որ պատճառութեամբն իւրոյ վարժեցուցեալ
« գնա լիապէս յաղագս որոյ զմարմնական պի-
« տոյն լցուցանելով եւ նաեւս պարապեալ
« հետեւելով մինչեւ ցայս վայր: (Խորհեմ ի
« սրբոյ յաղօթմ ձեր յիշեալիք վարձս բարեաց
« ինքեղելով նոցա ի Տնէ): Որ ի թվին Հայոց
« 1214 (=1765) ին եկեալ ի Կոստանդնուպոլ-
« սոյ առ ի Գերմանիկ եւ ինքն գոյով ի Բիւ-
« զանդիոյ, նախախնամութեամբն արարչին
« վարժեալ ի նորին նման իւրովին զիս արար
« ի սմին: Գոցի յողորմութեան Տն եւ վար-
« ժապետն նորին եւ վարժապետն վարժապե-
« տին մինչեւ ցառալին սկիզբն նոցին, զի ա-
« ռատ է Տէր ի տուրս բարեաց առ ամենեւին: »

10.

ՄԱՇՏՈՑ

ԹՈՒՍԱԿԱՆ ԱՆԾԱՆՈԹ

ԹՈՒՂԹԲ 200 կամ 400 էջք (այժմեան մնացածը):
ՄեծՈՒԹԻՒՆ 15×10 հարիւրողամէթ: Գիր բոլորա-
գիր, սեղ եւ անվարժ գրչի գործ: ԳրիՈՒԹԻՒՆ միա-
սիւնակ 12×8 հրդմ: Տեղ տեղ կը տարբերի չափն: ԿԱԶՄ
հին արեւելեան, արտաքին երկու կողքերն ալ ինկած
են: ՀԱՆԳԱՄԱՆԻ լաւ պահուած է, վերջէն ալ մի
քանի թղթեր եւս ինկած են: ՏՈՂԲ 15 Տեղ տեղ
տարբեր են: Նիւթ թուղթ պինդ եւ ողորկեալ: ՎԵՐ-
ՆԱԳԻՐԲ կարմրաւ են: ՅԻՇԱՍՏԱՅԱԳՐՈՒԹԻՒՆ չիք: Կե-
սեւաբար անձանօթ կը մնան ԳՐԻԶ, ՏԷՐ, ԺԱՄԱ-
ՆԱԿ եւ ՏԵՂԻՆ: ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆ. տեղ տեղ կնիք մը կո-
խուած է եւ կը կարգացուի «Թաղական խորհուրդ
Հայոց Նիկիէի 1884 »:

Մասեան է ՄԱՇՏՈՑ

1. Թղ. 1ա—22բ, Կանոն Մկրտու-
թեան:

4. էջ 780—782. Յիշատակարան (կարմ-
« բաւ): — « Եւ արդ՝ յանդ երեալ աւատե-
« ցաւ Գիրքս քերականութեան ի թվին
« ՌՄԻԳ (=1774) ին ի Հայրապետութեան
« Տանն Կիլիկիոյ Տն Եփրեմի երկցս երանեալ
« Սրբոյն Կաթողիկոսին ամենայն Հայոց: Եւ
« բարեխօսութեամբ Խ. Մանկանցն որ ի դուռն
« նոցին ի Գերմանիկ քաղաքի: Հուսկ յետոյ
« քան զամենեւեան զյոգնամեղ չնչին գրչիկս
« թէ եւ վարժեալս որ եմ մեղօք լի: Իսկ եւ
« լուսատու ակ տնաս մտացս գերապատուելի
« եւ խոհեմամիտ հայրն իմ զՍիմեոն Քննյն
« եւ զմայրն իմ զԵղիսիս ընդ այլ ննջեցեալ-
« սըն մեր յիշեալիք ի Քս Յս ամէն: Այլ արդ
« բազում աշխատութեամբ տու եւ գիշեր հե-
« տեւելով վարժամբն ընթերցելով եւ օրինա-
« կելով այսմ արհեստի քերթողութեան, քան-
« զի հնար ոչ դուր գրել զսա վասն զբաղմանց
« աշխարհիս եւ տառապանաց աղքատութեան:
« Բայց ուժգին ջանիւ արդիւնաւորեցայ կա-
« մօք Տն իմոյ Յի Քի, վասն տղէտ յանձնիս
« իմոյ, եւ սակ յետագայ կենդանեաց իմոյ:
« Եւ յիշողացդ եւ յիշեցելոցն տացէ աղբիւրն
« ողորմութեան զնորումն յանցանաց, ամէն: »
Յեռամանեայ յորեմիսիս տա կազմեալ
Սոյն այս մասանց զկոյս թրվիկն յարադրեալ
Ռայիւ Զայիւ Կենիւ տառիւք բաղկացեալ
Պարզամտիւ ըմբռնեալ զթիւ գիրք գտեալ:

2. Թղ. 23ա—23բ, Կանոն զկնի է
ամաց:
3. Թղ. 23բ—45ա, Կանոն պսակի:
4. Թղ. 45բ—50ա, Կանոն հաղորդ
տալոյ:
5. Թղ. 50բ—72ա, Կանոն թաղման
զամենայն ննջեցեալսն:
6. Թղ. 72բ—80բ, Կանոն երկրորդ
աւուր Այգուց:
7. Թղ. 80բ—95ա, Կանոն յորժամ
տղայ վախճանի:
8. Թղ. 95ա—98բ, Կանոն երկրորդ
աւուր Այգուց:
9. Թղ. 99ա—106ա, Կանոն հոգե-
հանգիստ առնելոյ:

10. Թղ. 106բ—128բ, Աւետարանք Իւ-
ղաբերից եւ Բժշկութեան:

11. Թղ. 128բ—132բ, Գանձ Ծնընդ-
եանն Քի (Գանձի պարբերութեանց զըլ-
խագիրք «Մկրտիչ» կը կազմեն):

12. Թղ. 133ա—137ա, Գանձ Յա-
րութեան Քի (նոյնպէս գլխագիրք «Մկր-
տիչ» կը կազմեն):

13. Թղ. 137բ—142ա, Գանձ հաւա-
սար ննչեցելոց:

14. Թղ. 142բ—145բ, Ողբ ի վերայ
ննչեցելոց:

15. Թղ. 146ա—152բ, Տաղ դարիպի:

16. Թղ. 153ա—176ա, Կանոն ջուր
աւրինելոյ Մկրտութեան:

17. Թղ. 176բ—188բ, Կանոն Խաչ
աւրինելոյ:

18. Թղ. 188բ—199բ, Դարձեալ այս
կանոն կատարի (Խաչի աւրինութիւն):

19. Թղ. 200ա—200բ, Տաղ մը զըրուած
կայ, որոյ շատ տեղերն անընթեռնի են:

Սկիզբն. «Արթունք զուարթունք, Բանին
բանաւոր ծիծունք. Դարնան աւետիկ,
Դրախտին զոյն զգոյն ծաղկունք, եւն:»

11.

Գ Ա Ն Ձ Ա Ր Ա Ն

ԹՈՒՆԱԿԱՆ ԱՆՑԱՆՈՒ

ԹՈՒՆՔ 227 կամ 454 էջը (այժմեան մնացածը):
Մեծութիւն 18×13,5 հարիւրդամէն: Գիր մեծ
բոլորագիր, միջին մարումեամբ: Գրութիւն, միա-
սիւնակ 13×10 հրդ: ՏՈՂՔ 16: Նիւթ թուղթ փամ-
պակեայ, ողորկեալ: ՀԱՅԳԱՄԱՆՔ մարութ պահուած
է, սկիզբի թղթերուն մի բանինեռն եզերքներն
ալ մաշած են: ԿՈՂՄ հին արեւելեան, արաբին
երկու երեսներուն երկու կողքերն ալ ինկած են:
ՁԱՐԴԱԳԻՐԻՔ են ամէն գանձերու կամ ամէն հասածոց
սկզբնագրերն. բաւական գեղեցիկ, ուղղակի երկու
կամ երեք տողերն ալ կարմուռ են, ինչպէս նաեւ
ԳՆԱԳԻՐԻՔ եւ ՉԵՐՆԱԳԻՐԻՔ կարմուռ են: ԼՈՒՍԱՆՅԱՆ-
ՁԱՐԻՔ ամէն հասածոց լուսանցքը բաւական գե-
ղեցիկ: ՊԱՆԱՍ են սկիզբէն մէկ թուղթ եւ վերջէն
բաւական թղթեր: ՅԻՇԱՏԱԿԱՆՔՈՒԹԻՒՆ կը պակսի,
Հեռեւաբար անծանօթ կը մնան ժԱՄԱՆԱԳԻՐ, ԳՐԻՉ,
ՏԷՐ եւ ՏԵՂԻՆ: ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆ. տեղ տեղ կնիք մը կո-
խուած է, եւ կը կարդացուի, «Թաղ. Խորհուրդ Հա-
յոց Նիկիէի 1884»:

Մասնաւոր ԳԱՆՁԱՐԱՆ

1. Թղ. 2. Գանձ Ս. Ծննդեան Ա. ա-
ւուրն, (Թղ. 1 ինկած է):

2. Թղ. 4բ, Գանձ երկրորդ աւուր
Ծննդեան, (Գանձի պարբերութեանց զըլ-
խագիրք «Մկրտիչ» կը կազմեն):

3. Թղ. 7ա, Գանձ Աւետեաց Ս. Ած-
ածինն, Դ. աւուր Ծննդեան, (նոյնպէս
գլխագիրք «Խաչատուր» կը կազմեն):

4. Թղ. 10բ. Գանձ Ե. աւուր Ծննդ-

եան, (նոյնպէս գլխագիրք «Խաչատուր»
կը կազմեն):

5. Թղ. 12ա, Գանձ 2. աւուր Ծննդ-
եան, (նոյնպէս գլխագիրք «Յովհաննէս»
կը կազմեն):

6. Թղ. 14բ, Գանձ Է. աւուր Ծննդ-
եան, (նոյնպէս գլխագիրք «Խաչատուր»
կը կազմեն):

7. Թղ. 18ա, Գանձ Թլխատուածեան
Տն մերոյ Յի Քի, (նոյնպէս գլխագիրք
«Գրիգոր» կը կազմեն):

8. Թղ. 21ա, Գանձ Յովանու Կարա-
պետին, (նոյնպէս գլխագիրք «Մկրտիչ»
կը կազմեն):

9. Թղ. 23ա, Գանձ Անտոնի եւ ալ
հգնաւորաց:

10. Թղ. 29բ, Գանձ Թագաւորացն
սրբոց:

11. Թղ. 35ա, Գանձ Կիրակոսի եւ
Յուզիտիայ, (նոյնպէս գլխագիրք «Գրի-
գոր» կը կազմեն):

12. Թղ. 38ա, Գանձ Տեառնընդ առա-
ւաջին (նոյնպէս գլխագիրք «Մկրտիչ» կը
կազմեն):

13. Թղ. 40բ, Տաղ Բառասնորեայ Դա-
լատեան, ազնիւ:

14. Թղ. 41բ, Գանձ Առաջաւորացն

Նինուէացոց, (նոյնպէս գլխագիրք «Գրի-
գոր» կը կազմեն):

15. Թղ. 46ա, Գանձ Սարգսի զաւրա-
վարի եւ որդւոյ նորա Մրտսի, (նոյնպէս
գլխագիրք «Մկրտիչ» կը կազմեն):

16. Թղ. 49ա, Գանձ սրբոց Ոսկեանց
եւ Սուքիասանց, (նոյնպէս գլխագիրք
«Խաչատուր» կը կազմեն):

17. Թղ. 53բ, Գանձ Ղեւոնդեանց եւ
Վարդանանց, (նոյնպէս գլխագիրք «Խա-
չատուր» կը կազմեն):

18. Թղ. 57ա, Գանձ Սբ Ժողովոյն հայ-
րապետաց, (նոյնպէս գլխագիրք Այրիխա-
նեցի կը կազմեն):

19. Թղ. 63ա, Բուն Բարեկենդանին ՚ի
Տէր Մխիթարայ (Երեւանեցի), Սկիզբն.
«Երգս յաւէժական»:

20. Թղ. 69բ, Գանձ Թէոդորոսի եւ
Մերկերիոսի զինուորին, (նոյնպէս գլխա-
գիրք «Գրիգոր» կը կազմեն):

21. Թղ. 72ա, Գանձ երկրորդ Կիւրա-
կէին, (նոյնպէս գլխագիրք «Գրիգոր»
կը կազմեն):

22. Թղ. 76ա, Գանձ Կիւրդի Եպսին եւ
Աննայի մարն, (նոյնպէս գլխագիրք «Գրի-
գոր» կը կազմեն):

23. Թղ. 78բ, Գանձ երրորդ Կիւրա-
կէին, (նոյնպէս գլխագիրք «Մկրտիչ» կը
կազմեն):

24. Թղ. 81բ, Գանձ Յովհաննու Հայ-
րապետին Եղմյ, (նոյնպէս գլխագիրք
«Գրիգոր» կը կազմեն):

25. Թղ. 84բ, Գանձ չորրորդ Կիւրա-
կէին, (նոյնպէս գլխագիրք «Մկրտիչ» կը
կազմեն):

26. Թղ. 87բ, Գանձ սրբոց Բառաս-
նէից, (նոյնպէս գլխագիրք «Մկրտիչ» կը
կազմեն):

27. Թղ. 90ա, Գանձ հինգերորդ Կիւ-
րակէին, (նոյնպէս գլխագիրք «Մկրտիչ»
կը կազմեն):

28. Թղ. 92բ, Գանձ Սրբոյն Գրիգորի
Լուսաւորչին, (նոյնպէս գլխագիրք «Մր-
կտիչ» կը կազմեն):

29. Թղ. 97ա, Գանձ վեցերորդ աւուր
Կիւրակէին, (նոյնպէս գլխագիրք «Գրիգոր»
կը կազմեն):

30. Թղ. 101ա, Գանձ Յարութեան Աա-
գարու. Սկիզբն. «Գոչումն ըղձական»:

31. Թղ. 105ա, Գանձ Ծաղկազարդին
ի Տէր Մխիթարայ. Սկիզբն. «Համագոյա-
կան»:

32. Թղ. 108բ, Աւագ Հինգշաբթի ա-
ւուրն, (Գանձի հատածոց գլխագիրք «Մր-
կտիչ» կը կազմեն):

33. Թղ. 111բ, Գանձ Ուրբաթուն ա-
ւուր, (նոյնպէս գլխագիրք «Խաչատուր»
կը կազմեն):

34. Թղ. 115բ, Գանձ Թաղման Շա-
բաթու ճրագալուցին, (նոյնպէս գլխագիրք
«Խաչատուր» կը կազմեն):

35. Թղ. 119ա, Գանձ Յարութեան,
(սկիզբն ինկած, նոյնպէս գլխագիրք «Մր-
կտիչ» կը կազմեն):

36. Թղ. 121ա, Այլ գանձ Յարութեան,
(նոյնպէս գլխագիրք «Տէրուն» կը կազմեն):

37. Թղ. 125ա, Այլ գանձ Յարութեան,
(նոյնպէս գլխագիրք «Մկրտիչ» կը կազ-
մեն):

38. Թղ. 127ա, Վեցերորդ աւուրն
Յարութեան, (նոյնպէս գլխագիրք «Մկր-
տիչ» կը կազմեն):

39. Թղ. 129բ, Գանձ Նոր Կիրակէին,
(նոյնպէս գլխագիրք «Գրիգորի է» կը կազ-
մեն):

40. Թղ. 133բ, Գանձ Համբարձման
Քի Այ մերոյ, (նոյնպէս գլխագիրք «Մր-
կտիչ» կը կազմեն):

41. Թղ. 137ա, Գանձ Հոգւոյ Գալըս-
տեան ի Վերնատունն, (նոյնպէս գլխագիրք
«Մկրտիչ» կը կազմեն):

42. Թղ. 141բ, Գանձ Սբ Մանկանցն
Բէթղէեմի, (նոյնպէս գլխագիրք «Խաչա-
տուր» կը կազմեն):

43. Թղ. 144ա, Գանձ Տապանակին,
(նոյնպէս գլխագիրք «Գրիգորի է» կը կազ-
մեն):

44. Թղ. 147բ, Գանձ Վարդապառի
Մկրտչի ատացեալ, (նոյնպէս գլխագիրք
«Մկրտիչ» կը կազմեն):

45. Թղ. 150ա, Գանձ Փոխման Ածած-
նին, (նոյնպէս գլխագիրք «Մկրտիչ» կը
կազմեն):

46. Թղ. 154ա, Գանձ Խաչվերացին

գիշեր, (նոյնպէս գլխագիրը «Յովաննէս» կը կազմեն):

47. Թղ. 157բ, Գանձ Սրբոյն Գէորգայ զաւրաւարին, (նոյնպէս գլխագիրը «Խաչատուր» կը կազմեն):

48. 160բ, Գանձ Վարազա Սբ Խաչին, (նոյնպէս գլխագիրը «Գրիգորի» կը կազմեն):

49. 164ա, Գանձ Սբ Առաքելոց ՀԲ աշակերտաց, (նոյնպէս գլխագիրը «Գրիգորի է սա» կը կազմեն):

50. Թղ. 167բ, Գանձ Խաչ Գիւտին, (նոյնպէս գլխագիրը «Խաչատուր» կը կազմեն):

51. Թղ. 171ա, Գանձ Մարտիրոսաց հասարակաց, (նոյնպէս գլխագիրը «Խաչատուր» կը կազմեն):

52. Թղ. 175բ, Գանձ Սրբոց Հրեշտակապետացն, (նոյնպէս գլխագիրը «Մկրտիչ» կը կազմեն):

53. Թղ. 178բ, Գանձ Համաւրէն Սբ Առաքելոց, (նոյնպէս գլխագիրը «Խաչատուր» կը կազմեն):

54. Թղ. 183ա, Գանձ Նիկողայոսի հայրապետին, (նոյնպէս գլխագիրը «Գրիգոր» կը կազմեն):

55. Թղ. 186բ, Գանձ Սրբոց հայրապետաց, ի Տէր Մխիթարա Սկիզբն. «Վալել է քոյին»:

56. Թղ. 192բ, Գանձ Սրբոյն Յակովբայ, (նոյնպէս գլխագիրը «Մկրտիչ» կը կազմեն):

57. Թղ. 195բ, Գանձ Իգնատիոսի Ածագգեաց հայրապետի, եւ Պօղիկարպոսի

Եպիսկոպոսի, (նոյնպէս գլխագիրը «Գրիգոր» կը կազմեն):

58. Թղ. 198բ, Կանոն Դաւթի Մարգարէին եւ Յակոբայ Առաքելոյ, (նոյնպէս գլխագիրը «Խաչատուր» կը կազմեն):

59. Թղ. 202բ, Գանձ սրբոյն Ստեպանոսի նախավկա, (Տանց սկզբնագիրը «Մկրտիչ» կը կազմեն):

60. Թղ. 206ա, Սրբոց գլխաւոր Առաքելոց Պետրոսի եւ Պաւղոսի, (նոյնպէս գլխագիրը «Սարգիս եւ Գրիգոր» կը կազմեն):

61. Թղ. 212ա, Գանձ Որդոց Որոտմանց Յոնանու եւ Յակոբայ, (նոյնպէս գլխագիրը «Գրիգորի է սա» կը կազմեն):

62. Թղ. 217բ, Գանձ Բարսեղի Հայրապետի. (նոյնպէս գլխագիրը «Խաչատուր» կը կազմեն):

63. Թղ. 221ա, Գանձ Թադման ննջեցելոցն ի վերա գերեզմանին:

64. Թղ. 225ա, Այլ տաղ ծննդեան, (խագերով). Սկիզբն. «Քս բանրդ հաւր»:

65. Թղ. 225բ, Տաղ սրբոյն Ստեփանոսի Սկիզբն. «Ի գաւազանէն յիստեն»:

66. Թղ. 226ա, Տաղ սրբոյն Սարգսի զաւրաւարին. Սկիզբն. «Վկայից հանդիսից»:

67. Թղ. 226բ, Տաղ Ծաղկազարդին (խագերով). Սկիզբն. «Այս նոր աւետեաց»:

68. Թղ. 227ա, Տաղ հինգշաբթին մեծի (խագերով). Սկիզբն. «Ընդ երեկոյս»:

69. Թղ. 227բ, Տաղ Յարութեան Տն մերոյ Յսի Քսի. Սկիզբն. «Ով կանայք զոր»:

12.

ԿՈՆԴԱԿ

ՌՄՁԷ=1838

Մեծնիթիւն 76×47,5 հարիւրորդամէթ. մի թերթ. Գիր նոր նօսագիր: Գրիթիւն միասինակ 45,5×33 հրդմ: Տեղեկութիւնք, Ա) պատկերազարդ եւ նկարազարդ է կոնդակա, բայց զգեղ գործ, Բ) վերին ճակարդ կնիք մը կոխուած է եւ կը կարդացուի, — «Շնորհիւ Տն Կարապետ Եպս. Կեսարիոյ Սբ Դանիէլի Առաջնորդ»: — Գ. Կոնդակն քիչ մը պատշաճ լինելուն ետեւի կողմէն թղթէր փակցուած են: Նիթ, Թուղթ հաստ եւ անդորրի ժՄՄԱՆԱ գրուած են ՌՄՁԷ (=1838): Տեղի, Սբ Դանիէլ ի վանս ի Կեսարիա:

Պարունակութիւնը է

«Քի ԾԱՌԱՅ ԵՒ ՇՆՈՐՀԻ ԵՌՈՐԻՆ
«ՊԱՇՏՈՆԵԱՅ ՍԲ ԱԾԱԾՆԻ ԵՒ ՊԵՏ ԱՌԱՆ
«ՔԵԼՈՑԸ ՊԵՏՐՈՍԻ ԵՒ ՊՕԴՈՍԻ ԱԾԱՆ
«ԲՆԱԿ ԽՈՐԱՆԱՅՆ ՏՐ ԿՐՊ՝ ԱՐՔԵՊՍ.
«Յորմէ ժամանեցէ ողջոյն փրկչաձիր եւ օրն
«Նութիւն Ածային: Շնորհք եւ աղօթք Առա-
«քելական եւ նախախնամական զթութիւնն
«Ամենասուրբ Երրորդութեանն եկեղեցի եւ
«բաշխեցի առ ի վերայ լուսաւորչագաւան
«սիրադէմէից մերոց, որք կայք ծաւալեալ
«ի զանազան գաւառս եւ անդորրացեալք Տրն
«խնամով ի քաղաքն, ի դասապալս եւ ի գիւ-
«ղօրայս: Յօրս բարեհիմնեալ նախ եկեղեցա-
«կան եղբարց ընտրելոց, այս է Սրբիւնամար
«Եպսոց, հոգեհորս Բարուհեաց որք վերա-
«տեսչութեան են յատկացեալք. քաջաբարոզ
«Վրպց, բարեբնամիր Աւագ երիցանց եւ սրբա-
«նուէր Քահանայից, եւս ընդ որովք օրհնեալ
«պաշտօնէից եկեղեցւոյ՝ համեստութեամբ Սար-
«կաւազաց, ուսումնաստենչ Դպրաց եւ ամե-
«նայն բարեպաշտօն ուխտի մանկանց եկե-
«ղեցւոյ, այսինքն պատուամեծար երեցիո-
«խանաց, բարեկրօնով իշխանաց, եւ հոգիաշ-
«խատ վաճառականաց եւ քրտնաջան արուես-
«տաւորաց, մեծանցդ եւ փոքունցդ, արանցդ
«եւ կանանցդ, ծերոյցդ եւ տղայոցդ կեալ ի Քս
«Յս համայն բերկրանօք Ամէն: Եւ ընդ չորս-
«հաճիր ողջունիս՝ յայտ լիցի Ամասիրութեան
«ձերութ, ընթեռնանի յԱճառնչ գիրս Սիրա-
«քայ, «Լեր սբն ողորմած իրբեւ զհայր եւ
«եղիցիս զու որպէս որդի բարձրելոյն հնա-
«զանց, եւ ողորմեացի քեզ առաւել քան զմայր:»
«Արդ՝ համայնախնամ բարեգութն Ած գիտե-
«լով զմարդկային ստանակ ընտրութեան, դեղ

«առողջութեան հոգւոյ՝ զողորմութիւնն հա-
«տատեաց առ հաւատացեալս իւր, զի այնու
«ողորմութեամբ հատուցեն՝ զմեզաց պարտս
«իւրեանց եւ ազատեցեն զհոգիս, որպէս
«մարգարէն Դանիէլ ասաց առ բազմասան ար-
«քայն Նարեգորոնոս. թէ՛ «Զմեզս քո ողոր-
«մութեամբ քաւեցիս»: Առ այդ է բանն վե-
«րջիչեալ, թէ՛ «Լեր ողորմած սբն իրբեւ
«զհայր, եւ Ած ողորմեացի քեզ առաւել քան
«զմայր»: Յայտնի է ամենեցունցդ, որ յա-
«ւուրց Սբ Լուսաւորչի հօրն մերոյ, եւ հրա-
«մանաւ իսկ նորուն՝ սկսան շինել զվանօրայս
«վանս կրօնաւորաց՝ արդեամբք եւ ծախիւք իւ-
«րեանց եւ ժողովրդեան՝ մշտակի պաշտամունք
«կրօնաւորաց ի վանօրայս՝ որք զցայց եւ զցե-
«րեկ ընթերցմամբ սրբոց եւ պաշտօնիւք ժա-
«մակարգութեանց եւ սաղմոսերգութեանց եւ
«մատուցմամբ սրբադասուրբ խորհրդոյ Պա-
«տարագին հանդիսանան առաջի Այ, վճարեա-
«ցին զպարտս հաւատացելոց, որպէս մեծահա-
«ւատ թաղաւորք եւ իշխանք... զանազան
«տօրօք ողորմութեանց եւ յիշատակօք զար-
«գարէին զվանօրայս եւ արդիւնարար թեմս
«եւ վիճակս կարգեալ վանօրէից, անող առ-
«նէին զկրօնաւորս եւ զվերապետուչ վանա-
«հայրն, զառ ի մարմնականաց ըստ հրամանի
«Սբ Հայրապն մերոց: Այդ է բան սրբազանին
«Պօղոսի, թէ՛ «Մեր առաւելութիւնն ձեր
«նուագութեան եւ ձեր առաւելութիւնն մեր
«նուագութեան»: Եւ ասէ, «Եթէ մեք ի ձեզ
«զհոգեւորն սերմանեցաք, ոչ է մեծ՝ եթէ ի
«ձէնջ զմարմնաւորսդ հնձիցեմք»: Եւ անա
«նոյն առաջին հաւատ եւ սեր ժողովրդեան
«մերում, որ զանազան եղանակաւ ողորմու-
«թիւնս եւ յիշատակս հասուցանեն: Յորժամ
«գլխաւոր Աթոռքն մեր կամ վանք ինչ փոր-
«ձութեամբ իւրք անկեալ եղեն ընդ պարտիւք,
«Աղղովին իրեւանիս ընծայեալ ազատիչ եւ
«դեւ ի բրնձութենէ պարտատիրաց: Եւ այժմ
«Սբ Անապատի եւ Մշու Վրպք չրջին խնդրել
«զողորմութիւն, որոց եւ մեք ձեռնառու եւ
«դաք վկայութեան եւ յորդորանաց թուղթ
«տալով: Իսկ դոյն ՍԲ ԴԱՆԻԷԼԻ վանս՝ գո-
«լով ի սրբազան Թագէտս Առաքելոյն հիմ-
«նաւորեալ սակս նորա հաւատացելոցն (որ-
«պէս մեծ Աւագանն նորա կայ ի մարտուն
«նորա արդ): Յետոյ Օշին զեկեղեցին զմբէ-

Ծ.

Ծառուկ, եւ Ծերուկ. եր. 13:

Կ.

Կարապետ. եր. 16, 24:

Կարապետ Եպս. Վանահայր Ս. Դանիէլի. եր. 31:

Կարապետ Սարկաւազ (Վրպ) Թուրապեան. եր. 14:

Կեսարիա Կապադովկեցոց. եր. 12, 14:

Կէօսմէրէ (=Կիզիսմէրէ). եր. 10:

Կիլիկիա. եր. 23:

Կիրակոս. եր. 13:

Կոնդակ, Ձեռ. եր. 31:

Կոստանդնուպոլիս. եր. 27:

*Կուլասար. եր. 9:

*Կուլիկ. եր. 13:

*Կուլուստէն. եր. 13:

Հ.

Հաճի աղայ* տես, Խաչատուր Չէլէպի:

*Հայրոց. եր. 12:

Հանգիստ Ս. Յովն. Աւետարանչի. եր. 10:

Ղ.

Ղայա. եր. 11:

*Ղատամ. եր. 11:

Ղարաղոջ. եր. 11:

Ղուծուշա. եր. 13:

Ճ.

*Ճաշիկ. եր. 15:

Ճաշոց զիրք, Ձեռ. եր. 23:

Մ.

*Մալաբ. եր. 11:

*Մանանայ. եր. 15:

Մաշտոց, Ձեռ. եր. 27:

Մաշտոց ձեռնադրութեան, Ձեռ. եր. 13:

Մարգըան. եր. 10:

*Մարիամ, Մայրամ. եր. 11, 12:

Մարկոս Վրպ. Առաջնորդ Կեսարիոյ. եր. 11:

Մարուբէ Քանանայ. եր. 15:

Միքայէլ. եր. 13:

Միքայէլ Կթղ. Կիլիկեցոց. եր. 16, 17:

Միսիմար Երեւանցի. եր. 29, 30:

Մկրտիչ. եր. 13, 28, 29, 30:

*Մուղալ. եր. 10:

Յ.

Յակոբ Եպս. Առաջնորդ Կեսարիոյ. եր. 15:

Յակոբ Կաթողիկոս. եր. 15:

Յովանէս. եր. 11, 13, 28, 30:

Յովնանէս, զրիչ Քերականութեան. եր. 24, 25:

Յովնանէս Կրպի (Ս) վանք ի Կեսարիա. եր. 9, 10, 14:

Յովնանէս Քննյ Թալասցի. եր. 23:

Յովնան. Ուլան. եր. 12:

Ն.

*Նազլու. եր. 11, 13:

Նարկուլ. եր. 13:

Նաւրուզ. եր. 13:

Ներսէս Եպս. Լամբրոսոյ. եր. 12:

Նիկողայոս. եր. 10:

Նիկտէ. քղ. եր. 15:

Նուրպակ. եր. 11:

Շ.

*Շահգատա. եր. 11:

*Շահպուլա. եր. 11:

*Շամ Խաթուն. եր. 13:

Շարակնոց, Շարունակ Ձեռ. եր. 11, 13:

Ո.

*Ոսկի. եր. 13:

Ուլան, տես, Յովնան:

*Ոսկիհատ. եր. 13:

Ձ.

*Ձինար. եր. 13:

Պ.

Պաղի. եր. 10:

Պաղտասար վարժապետ. եր. 26:

*Պայրամշա. եր. 13:

*Պարմէ. եր. 13:

Պետրոս. եր. 13:

Պետրոս Վրդ. Միաբան Ս. Դանիէլի. եր. 32:

Պողոս Առաքեալ. եր. 32:

Պետրոս Պաղոյս (Ս) եկեղեցի ի Թամարզա զիւղն. եր. 12:

Ս.

Սաղմոս, Ձեռ. եր. 15:

*Սառայ. եր. 11:

Սարգիս. եր. 13, 30:

Սարգիս զպիր, զրիչ Մաշտոցի. եր. 10, 13, 14:

Սարգիս Վրդ. Բալուցի. եր. 16, 17:

Սարգիս զպիր. եր. 11:

Սաֆար. եր. 10:

Սիմէօն Կթղ. Սաոյ. եր. 12:

*Սիրայ. եր. 13:

Սիմէօն Քննյ. եր. 27:

Սիմէօն Վարդապետ Զուղայեցի. եր. 16:

Սուրբ Աճաճնայ վանք ի Տումարզայ. եր. 12:

Սուրբ Կարապետի եկեղեցին ի Նիկտէ. եր. 15:

Սուրբ Կարապետի վանոց Մատենադարան. եր. 10:

Սուրբ Մեռկերիոսի եկեղեցին Յեւթարա. եր. 9:

Սուրբ Սարգսի վանք (Տէրէվանք) ի Կեսարիա. եր. 9,

10, 11, 23:

Սուրբ Ստեփաննոսի եկեղեցին Յեւթարա. եր. 9:

Ստեփաննոս Եպս. զրիչ Աւետարանի. եր. 10, 11:

Ստեփաննոս Նախավկայ. եր. 21:

Ստեփաննոս Վրդ. Գերմանիկոյ եր. 27:

Վ.

*Վարդիհատ. եր. 13:

*Վարդէն. եր. 13:

Տ.

Տատուր. եր. 10, 11:

Տանիկ. եր. 13:

Տէրէվանք. տես, Ս. Սարգսի վանք ի Կեսարիա:

Տէրուն. եր. 13, 29:

Տումարզա, (Թամարզա). եր. 9:

Տումարժու. եր. 10, 12:

Տրամաքանութիւն, Ձեռ. եր. 16:

Տրովաղայ. եր. 16:

Փ.

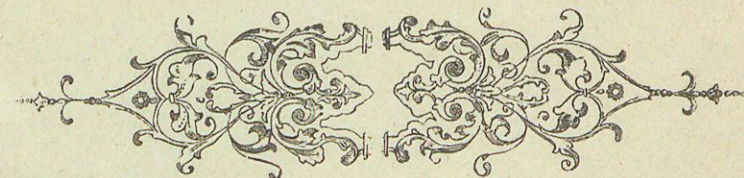
Փանոս. եր. 11:

Ք.

Քերականութիւն, Ձեռ. եր. 24:

Օ.

Օշին. եր. 31:

3m.

●

9

3

27

三

Գրք 7 Գրք

0048710

1372

2018

ՀՀ Ազգային գրադարան
NL0018710

